

بسته توانبخشی خانواده-محور

ارتباط، زبان، گفتار و بلع در کودکان ایرانی از تولد تا ۵ سالگی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

شماره‌ی پیگیری: ۲۱۷۸۲۴۸
تاریخ صدور: ۱۳۹۹/۱۱/۱۴

مجوز چاپ و انتشار کتاب

مشخصات کتاب

نام: بسته توانبخشی خانواده _محور (ارتباط ، زبان ،گفتار و بلع در کودکان ایرانی از تولد تا 5 سالگی)

نویسنده/نویسندگان: فریبا یادگاری

مترجم/مترجمان:

گردآورنده/مصحح/سایر نقش ها:

قطع کتاب: رحلی

تعداد صفحه: ۱۱۰

رده سنی: بزرگسال

شابک/شابم: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۰۷-۲۰-۶

شناسه مجوز: ۹-۵۷۵۴۵-۴۵۱۸۷۸

مشخصات ناشر

نام ناشر: اندیشه ماندگار

شماره پروانه نشر: ۷۷۶۸

دفتر توسعه کتاب و کتابخوانی

عنوان و نام پدیدآور: بسته توانبخشی خانواده - محور: ارتباط، زبان، گفتار و بلع در کودکان ایرانی از تولد تا ۵ سالگی/ نویسندگان فریبا یادگاری... [ودیگران]؛ به سفارش دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی؛ تصویرسازی شقایق وفایی، مریم قلی‌پور، نگار رئیسی.
مشخصات نشر: قم: اندیشه ماندگار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۱۱۰ص.: مصور(رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۰۷-۲۰-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: نویسندگان فریبا یادگاری، اکبر داروئی، طلیعه ظریفیان، عطیه اشتری، نیره مهدی پورشهریور، مرتضی فرازی...
عنوان دیگر: ارتباط، زبان، گفتار و بلع در کودکان ایرانی از تولد تا ۵ سالگی.
موضوع: مهارت‌های زبانی (دوران اولیه کودکی) -ایران Language arts (Early childhood) - Iran
شناسه افزوده: یادگاری، فریبا، ۱۳۴۳ - وفایی، شقایق، ۱۳۴۹، تصویرگر- قلی‌پور، مریم، ۱۳۵۹، تصویرگر- رئیسی، نگار، ۱۳۵۶، تصویرگر
شناسه افزوده: ایران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس/ دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
شناسه افزوده: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences
رده بندی کنگره: ۵/LB۱۱۳۹
رده بندی دیویی: ۶/۳۲۷
شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۰۹۹۷۶
وضعیت رکورد: فیپا

بسته توانبخشی خانواده -محور
ارتباط، زبان، گفتار و بلع در کودکان ایرانی از تولد تا ۵ سالگی

به سفارش: دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نویسندگان: دکتر فریبا یادگاری، دکتر اکبر داروئی، دکتر طلیعه ظریفیان، دکتر عطیه اشتری، نیره مهدی پور شهریور، دکتر مرتضی فرازی، دکتر لیلا قلیچی، ابراهیم برزگر بفروئی، مینا فتوحی، مامک جولایی، عطیه قزوینی، گلنوش گل محمدی، زهرا آقارسولی، دکتر مریم ترامشلو، سیدشهاب الدین حسینی نسب، دکترکوثرباغبان، رضوانه نائبیان، زهراولی تبار، دکترمونا ابراهیمی پور، دکتر سیدحامد برکاتی، دکتر حمیدرضا لرنژاد، دکتر ناریا ابوالقاسمی، نغمه تشکری

تصویرسازی: شقایق وفائی، مریم قلی پور، نگار رئیسی

ناشر: اندیشه ماندگار

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۰۷-۲۰-۶

انتشارات اندیشه ماندگار

قم. خیابان صفائیه (شهدا). انتهای کوی بیگدلی. نبش کوی شهید گلدوست. پلاک ۲۸۴
تلفن: ۰۲۵/۳۷۷۳۶۱۶۵-۳۷۷۴۲۱۴۲ همراه: ۰۹۱۲۲۵۲۶۲۱۳

فهرست

مقدمه ۴

سخنی با والدین ۵

راهنمای مراحل رشد ۶

راهنمای مداخلات خانواده

رشد پیش زبانی ۲۳

رشد زبان ۴۱

درک شنیداری ۵۹

تلفظ صداهای گفتار ۷۷

ناروانی های گفتار و لکنت ۸۷

بلع و تغذیه ۱۰۱

مقدمه

سال‌های ابتدای کودکی زیربنایی برای کل زندگی فرد است. اگر به نیازها و حیطه های تکاملی کودکان در این دوران پاسخ مناسبی داده شود، کودکانی سالم‌تر، با قدرت تفکر و تعقل بیشتر و مهارت های عاطفی و اجتماعی بهتری خواهیم داشت. زبان، گفتار، بلع و ارتباط از مهم ترین حیطه های تکاملی است. زبان موهبت الهی برای برقراری عالی ترین رابطه انسان ها با یکدیگر است، رشد و تکامل زبان از دوران جنینی با شنیدن صدای مادر شروع شده و پس از تولد به نحو کامل‌تری ادامه می‌یابد. نقش گفتاردرمانی در مسیر شناسایی زودهنگام اختلالات گفتار و زبان و ارائه مشاوره به موقع بسیار حیاتی است. هدف از تدوین این کتاب ارائه اطلاعات و دانش لازم برای پیشگیری از اختلالات ارتباطی و بهبود بخشیدن به موقع از سوی خانواده ها است. این آموزش ها می‌تواند برای برقراری ارتباط صحیح و تصحیح روش های تغذیه‌ای کودکان طبیعی نیز کمک کننده باشد. ضمن تشکر از دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی برای تدوین این بسته آموزشی خانواده محور، امید است این مجموعه بتواند برای پیشگیری از ایجاد اختلال، اصلاح به هنگام اختلال و ارتقای تکامل کودکان طبیعی موثر باشد.

دکتر علیرضا رئیسی
معاون بهداشت
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سخنی با والدین

والدین و مراقبان گرامی کودکان سرزمین عزیزمان ایران

این بسته برای استفاده شما طراحی شده است. برقراری ارتباط و رساندن پیام جزو حقوق اساسی هر انسان است. یکی از بهترین ابزارهای برقراری ارتباط، زبان کلامی است یعنی ما با استفاده از کلمه ها و جمله ها می‌توانیم نیازهایمان را اعلام کنیم و منظورمان، افکار و عقایدمان را به دیگران برسانیم و منظور و عقاید دیگران را بفهمیم. کودکان نیازهایشان را از طریق ایما و اشاره، نشان دادن، لمس کردن شما و حرف زدن اعلام می‌کنند. اما ممکن است مشکلات گفتار و زبان و اختلالاتی وجود داشته باشد که مانع از حرف زدن یا برقراری ارتباط مناسب کودک شود. این بسته برای کمک به پیشگیری یا کاهش و یا حذف اشکالات و اختلالات ارتباط، زبان، گفتار و بلع کودکان طراحی شده است. همچنین این مجموعه برای کودکانی که رشد طبیعی دارند قابل استفاده است، زیرا به والدین یا مراقبان کودک آموزش می دهد که چگونه بهترین روش ارتباط با کودک را به کار ببرند. اثربخشی این بسته کاملاً به همکاری شما والد یا مراقب گرامی وابسته است. لازم به یادآوری است که در صورت وجود مشکل جدی در رشد ارتباط، زبان، گفتار و بلع (دهانی و دهانی- حلقی) کودک نباید لزوم مراجعه به متخصصان مورد نیاز به ویژه آسیب شناسان گفتار و زبان (گفتار درمانگران) را فراموش کنیم. در صورت مراجعه به متخصصان و شروع برنامه های درمان پزشکی، توان بخشی و گفتاردرمانی، این بسته می تواند به شکل کمکی مورد استفاده شما قرار بگیرد. در صفحه‌ی بعد رنگ‌های راهنمای استفاده از بسته آورده شده است که در شش حوزه رشد پیش‌زبانی (مربوط به نوزادی و اوایل کودکی تا ۱۸ ماهگی است یعنی زمانی که کودک هنوز نمی‌تواند حرف بزند یا اوایل حرف زدن است)، رشد اولیه زبان (در این بسته از ۱۸ ماهگی تا ۵ سالگی را شامل می‌شود)، درک شنیداری (یعنی فهمیدن کلمه ها و جمله هایی که به کودک گفته می‌شود)، تولید و تلفظ صداهای گفتاری (یعنی کودک صداهای گفتاری را چگونه تلفظ می‌کند و آیا گفتار او قابل فهم است)، نارواني های گفتار و لکنت، بلع و تغذیه نوزادان و کودکان طبقه‌بندی شده است. شما می‌توانید برحسب این که کودک در کدام حوزه دچار مشکل است یا کدام حوزه را می خواهید ارتقاء دهید و تقویت کنید صفحه مربوطه را به راحتی از رنگ راهنمای بالای صفحه بیابید.

در ابتدای بسته چک لیست های رشد مهارت های ارتباط، زبان، گفتار بلع آورده شده است. سن تقویمی کودکتان را در نظر بگیرید و مهارت های سنی او را با جداول تطبیق دهید. سپس علایم هشدار یا خطر را که زیر هر جدول آورده شده ببینید. اگر کودک این علایم هشدار را نشان می دهد لازم است بر اساس رنگ به حوزه مربوطه مراجعه کنید تا بتوانید در پیشگیری یا کاهش علایم کمک کنید. به خاطر داشته باشید که این بسته جانشین متخصص گفتاردرمانی نیست و فقط به شکل تکمیلی و در کنار مشورت کردن یا مراجعه به متخصص گفتاردرمانی می‌تواند کمک کند. البته برای خانواده هایی که کودک طبیعی دارند و فقط می خواهند برای ارتقاء و تقویت مهارت های ارتباط، زبان، گفتار و بلع کودکشان از این بسته استفاده کنند مراجعه به گفتاردرمانی اختیاری است.

راهنمای مراحل رشد

فهرست مهارت‌های رشد پیش‌زبانی

درک و فهم زبان	بیان و گفتن
تولد تا ۸ ماهگی (کودکی که هنوز ارتباط برقرار نمی‌کند)	
به صدا واکنش نشان می‌دهد.	گرسنگی یا ناراحتی خودش را با گریه نشان می‌دهد.
از حدود ۴ ماهگی وقتی با کودک صحبت می‌شود شروع به لبخند زدن می‌کند.	از حدود ۳ ماهگی صداهایی مثل اَ، اِ و آغون را می‌گوید.
وقتی که به صورت رو در رو و در فاصله نزدیک با کودک صحبت می‌شود به چهره و چشمان مادر توجه می‌کند (۴ ماهگی).	وقتی کودک صداسازی می‌کند و مادر پس از وی همان صداسازی را تکرار می‌کند، کودک دوباره برای ادامه بازی با مادر صداسازی می‌کند.
از حدود ۴ ماهگی به لحن صحبت اطرافیان واکنش‌های متفاوتی نشان می‌دهد. مثلاً وقتی قربان صدقه‌اش می‌روید می‌خندد و وقتی به او اخم می‌کنید لب برمی‌چیند.	
۸ تا ۱۲ ماهگی (کودکی که در مرحله برقراری ارتباط است)	
به اسمش واکنش نشان می‌دهد.	صداهایی مانند «با، ما، دا، گا» را از خودش در می‌آورد و گاهی به صورت پشت سر هم مثلاً «بابابابا» می‌گوید.
کلمه‌های ساده‌ای مثل «نکن»، «بیا»، «آب»، «دَدَ»، «مامان» و «بابا» را متوجه می‌شود.	وقتی چیزی می‌خواهد دستش را به سمت آن دراز می‌کند.
با شنیدن آهنگ شروع به تکان تکان دادن خود و یا صداسازی کردن می‌کند.	حرکات ساده‌ای مثل «دس دسی»، «سرسری» و صداهایی مانند «بَ بَ»، و «دادا» را از دیگران تقلید می‌کند.
می‌داند که از اشیاء آشنا مثل شیشه شیر، تلفن و یا قاشق چگونه استفاده کند.	
وقتی عکسی یا وسیله‌ای را به کودک نشان می‌دهید به آن توجه و نگاه می‌کند.	
۱۲ تا ۱۸ ماهگی (کودکی که در مرحله تک کلمه و جمله‌های دوکلمه‌ای است)	
دستورات ساده‌ای مانند «بده من»، «بیا اینجا» و «بشین» را متوجه می‌شود و انجام می‌دهد.	کلمه‌هایی مانند «مامان»، «آب» و «آجی» را در جاهای درست استفاده می‌کند مثلاً وقتی تشنه است می‌گوید «آب».
اشیاء زیادی را به درستی استفاده می‌کند مثلاً شانه را به موهایش می‌زند.	وقتی چیزی از شما می‌خواهد یا قصد دارد توجه شما را به سمت چیزی جلب کند با انگشتش به سمت آن اشاره می‌کند.
از حدود ۱۸ ماهگی به بعد ادای انجام کارهایی مثل غذا دادن، خواباندن عروسک، رانندگی کردن را در بازی‌هایش درمی‌آورد.	کلمه‌های ساده‌ای مانند «توپ»، «نینی« و «لالا» را بعد از شما تکرار می‌کند.

علایم هشدار در کودکان از تولد تا ۱۸ ماهگی

نشانه‌های خطر از تولد تا ۸ ماهگی

کودک شما گریه نمی‌کند.
کودک شما به صداها حتی صداهای بلند واکنش نشان نمی‌دهد.
وقتی با او از فاصلهٔ نزدیک حرف می‌زنید به صدا و چهره شما توجه نمی‌کند.
هیچ گونه صدایی از خودش در نمی‌آورد.

نشانه‌های خطر از ۸ تا ۱۲ ماهگی

تا ۱۲ ماهگی هیچ صدایی را بیان نمی‌کند و یا فقط صداهایی مانند «اَ»، «اِ»، «آ» را می‌گوید.
از دیگران درخواست نمی‌کند.
دست یا انگشتش را برای درخواست چیزی دراز نمی‌کند.
حرکت یا صداسازی دیگران را تقلید و تکرار نمی‌کند.
به اسمش واکنش نشان نمی‌دهد.

نشانه‌های خطر از ۱۲ تا ۱۸ ماهگی

هیچ کلمه‌ای نمی‌گوید.
دستورات ساده را متوجه نمی‌شود.
برای درخواست کردن چیزی از انگشت اشاره یا دراز کردن دست به سمت آن استفاده نمی‌کند.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۲ تا ۳ ساله

درک و فهم زبان	صحبت کردن
حدود ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ کلمه را درک می کند.	حدود ۱۰۰ تا ۲۰۰ کلمه می‌گوید.
می‌تواند معنای کلمه هایی مثل «بالا»، «پایین»، «یک» و «همه» را درک کند.	می‌تواند بگوید که دستشویی دارد.
اگر نام تصویری را به او بگوییم، می‌تواند آن را در کتاب به ما نشان دهد.	اگر چیزی یا کاری را بخواهد، نام آن را می‌گوید.
اگر دستور ساده به او بدهیم انجام می‌دهد.	می‌تواند جواب پرسش های ساده را بدهد.
به قصه‌های کوتاه، شعر و ترانه‌های کودکانه گوش می‌دهد و از آن لذت می‌برد.	از جمله‌های پرسشی دوکلمه‌ای استفاده می‌کند، مانند «نی نی کو؟»، یا «مامان کجا؟».
می‌تواند معنای کلمه‌هایی مثل «بالای»، «پایینِ»، «توی»، «روی»، «جلوی»، و «پشتِ» را درک کند.	می‌تواند جمله‌ها و عبارت‌های ۳ یا ۴ کلمه‌ای بگوید.
بیشتر پرسش‌هایی را که مربوط به محیط زندگی و اطراف اوست درک می‌کند.	از کلمه‌هایی مثل «هیچی»، «یک»، «با»، «از»، «و» در گفتار خود استفاده می‌کند.
	از کلمه‌های جمع استفاده می‌کند، مانند «کتاب‌ها"
	از افعال استفاده می‌کند، مانند «بده»، «بیا»، بخور"، "می‌خورم»، «می‌افتم»، « خوردم»، «افتادم».
	اشتباهاتی در دستور زبان دارد، مانند « برنج پزید»، یا «در رو بسته کن».
	اگر از او بپرسیم، «وقتی سردت می‌شه چه کار می‌کنی»، یا «اگر گرسنه بشی چه کار می‌کنی» به درستی پاسخ می‌دهد.
	اسم و جنسیت خودش را به درستی می‌گوید.

علایم هشدار برای کودکان ۲ تا ۳ ساله

تعداد کلمه‌هایی که می‌تواند بیان کند کمتر از ۱۰۰ است.
از عبارت‌های ۲ کلمه‌ای در گفتار خود استفاده نمی‌کند.
نمی‌تواند از کلمه‌های پرسشی مانند «کی»، «کجا» و «چرا» استفاده کند.
اگر دستور ساده‌ای به او داده شود نمی‌تواند انجام دهد.
قادر به بیان درخواست‌ها و نیازهای خودش نیست.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۳ تا ۴ ساله

درک و فهم	صحبت کردن
می‌تواند معنای ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کلمه را درک کند.	می‌تواند جمله‌های ۴ تا ۵ کلمه‌ای بیان کند.
درک کلمه‌های تفضیلی مانند «بزرگ‌تر» یا «پهن‌تر» در مقابل کلمه‌های برعکس آن یعنی «کوچک‌تر» یا «باریک‌تر» صورت می‌گیرد.	می‌تواند نام اشیاء آشنا و معمولی را در کتاب و مجله بگوید.
می‌تواند دستورات ۲ یا ۳ قسمتی را انجام دهد مانند «لیوانو بذار رو میز و آب بریز توش»، یا «اول درو باز کن، بعد کلید رو بردار و بذارش بالای کمد».	می‌تواند کلمه‌های ۴ بخشی مانند «آشپزخانه» را تکرار کند.
حتی اگر اشیائی که خواسته‌ایم جلوی چشمش نباشد یا در نزدیکی او قرار نداشته باشد، می‌تواند به آسانی دستورات ساده را انجام دهد.	نظرات خودش را آزادانه ابراز می‌کند.
	زمانی که کاری انجام می‌دهد، با کلمه‌ها هم آن را بیان می‌کند.
	با استفاده از کلمه‌های پرسشی «چرا، چطوری، کجا، کی، کِی، چی»، پرسش‌های ساده می‌پرسد، مانند «چی بپوشم؟ کجا رفت مامان؟ چطوری می‌ریم اونجا؟».
	مقایسه‌های ساده‌ای انجام می‌دهد، مانند «آدم‌ها پا دارند، ماهی‌ها دم دارند».
	گاهی حرف‌های بزرگسالان را تکرار می‌کند بدون آن که معنی آن را بداند.
	قادر است پچ پچ نماید.
	اشتباهات دستور زبان او نسبت به قبل کمتر شده است ولی هنوز هم خطاهایی دارد.
	ترتیب زمانی اتفاقاتی که رخ داده است را بیان می‌کند مانند «اول بازی کردیم، بعدش دعوامون شد».
	می‌تواند دست کم ۴ نوع حروف اضافه یا ربط را در جمله به کار ببرد. مثلاً می‌تواند برای ربط دادن دو جمله به هم از حرف ربط «و» استفاده نماید.

علایم هشدار برای کودکان ۳ تا ۴ ساله

نمی‌تواند از جمله‌های کامل در گفتار خود استفاده کند.
قادر نیست اشیاء سادهٔ محیط اطراف را نام ببرد.
از کلمه‌های خداحافظی یا تحسین و احترام در رابطه با دیگران استفاده نمی‌کند.

فهرست مهارت‌های رشد گفتار و زبان در کودکان ۴ تا ۵ ساله

درک و فهم	صحبت کردن
می‌تواند بیش از ۲۸۰۰ کلمه را درک کند.	می‌تواند بین ۹۰۰ تا ۲۰۰۰ کلمه را بیان کند.
بین ۴ تا ۶ رنگ را می‌شناسد.	جمله‌های بیانی او بین ۴ تا ۶ کلمه دارد.
با دقت به قصه‌های کوتاهی که برای او گفته می‌شود گوش می‌دهد و می‌تواند به پرسش‌های سادهٔ مربوط به داستان پاسخ دهد.	قادر است تا ۱۰ بشمارد. مفهوم عدد را تا ۳ عدد می‌فهمد.
می‌تواند به دو پرسش متوالی و مرتبط پاسخ دهد، مثلاً «مامان اومد؟ کجا رفت؟».	می‌تواند در مورد کاربرد اشیاء ساده و آشنا توضیح دهد و به پرسش‌هایی در مورد آن پاسخ دهد، مثلاً «کلید برای چه کاریه؟»
می‌تواند از دستورات سه بخشی پیروی کند.	از نظر دستور زبان جمله‌های کامل و درستی به کار می‌برد.
کلمه‌های مربوط به مفاهیم زمانی ساده را درک می‌کند، مثلاً «امروز»، «دیروز»، «بعداً»، «قبلاً»، «حالا»، «صبح»، «بعدازظهر»، «شب» و «نصفه شب».	نسبت به معنای کلمه‌ها کنجکاوی نشان می‌دهد و معنای آنها را می‌پرسد، مثلاً «خوشبخت یعنی چه؟».
	بازی با کلمه انجام می‌دهد و شعر می‌سازد. از کاربرد کلمه‌های بی‌معنی و هم‌قافیه لذت می‌برد.
	می‌تواند داستان کوتاه شنیده شده را بازگو نماید.
	دستور زبان درست را به کار می‌برد. جمله‌های او طولانی و شامل جمله‌های پیچیده و مرکب است.
	با افراد خانواده و دوستان در مورد اتفاقات روزمره و تجربه‌هایش صحبت می‌کند.

علایم هشدار برای کودکان ۴ تا ۵ ساله

نمی‌تواند در مورد وقایع روزمره، تجربه‌ها، یا مجموعه‌های تلویزیونی با گفتار پیاپی، متوالی و طولانی صحبت کند یا داستانی طولانی را با جمله‌های پی‌درپی تعریف نماید.
قادر به بیان جمله‌های کامل نیست.
نمی‌تواند دستوراتی را که به او داده می‌شود انجام دهد.
با فشار حرف می‌زند، کلمه‌ها را می‌کشد یا تکرار می‌کند یعنی با لکنت صحبت می‌کند.
صحبت‌هایی که می‌کند برای اطرافیان قابل فهم نیست و وضوح ندارد.

فهرست مهارت‌های رشد درک شنیداری از تولد تا ۶ سالگی

بدو تولد
در واکنش به صداهای بلند و ناگهانی از جا می‌پرد یا گریه می‌کند.
به صداهای زیادی از جمله اصوات ریتمیک و آهنگین حساس است.
صدای مادرش را می‌شناسد و ترجیح می‌دهد؛ اگر در حال گریه باشد، ساکت می‌شود.
در واکنش به صداها، سرعت مکیدنش کم یا زیاد می‌شود.
سه ماهگی
به صدای انسان‌ها توجه می‌کند.
با صدای مادرش بیدار یا آرام می‌شود.
به صدای مادرش با صداسازی واکنش نشان می‌دهد.
با شنیدن اصوات خودش، آنها را تقلید می‌کند.
چشم‌هایش را به سمت منبع تولید صدا می‌چرخاند.
از شنیدن اسباب بازی‌های صدادار لذت می‌برد.
به موسیقی گوش می‌دهد.
چهار ماهگی
سرش را به سمت منبع صدا می‌چرخاند.
دنبال صدای انسان‌ها می‌گردد.
پنج ماهگی
صداها را به طور خاص جهت‌یابی می‌کند.
بین صدای دوستانه و صدای عصبانی تمایز قائل می‌شود و متناسب با آن واکنش نشان می‌دهد.
با صداسازی یا توقف گریه به موسیقی واکنش نشان می‌دهد.
صدای آشنا را از غریبه تمیز می‌دهد.
شش ماهگی
با لبخند یا صداسازی به صدای انسان‌ها واکنش نشان می‌دهد.
با شنیدن صدای مادرش بلافاصله برمی‌گردد.
به صداهای مختلف عاطفی مادر واکنش متناسب نشان می‌دهد.
بعضی از صداهایی را که می‌شنود، تکرار می‌کند.
هشت ماهگی
سر و شانه‌هایش را به سمت صداهای آشنا برمی‌گرداند.
درک کلمه‌ها در بافت شروع می‌شود.
به صدای زنگ تلفن، نام خودش، «نه-نه» و «بای-بای» واکنش نشان می‌دهد.
وقتی اسم پدرش یا سایر اعضای خانواده برده می‌شود، به آنها نگاه می‌کند.
وقتی مادرش می‌گوید «بیا بغلم» دست‌هایش را بالا می‌برد.

یک سالگی
با شنیدن رعد و برق، آماده گریه کردن می‌شود.
وقتی دعوایش می‌کنند، اخم می‌کند.
از شنیدن صداها و کلمه‌ها لذت می‌برد.
به دستورات ساده واکنش نشان می‌دهد.
برخی افعال حرکتی مثل «برو، بیا، بده» را درک می‌کند.
اشعار آهنگین را دوست دارد.
حدود ۵۰ کلمه را درک می‌کند.
هجده ماهگی
مهمترین یا آخرین کلمه‌ای را که می‌شنود، تکرار می‌کند.
حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ کلمه را درک می‌کند.
دستورات ساده را درک می‌کند.
نام خودش را می‌شناسد.
آمادهٔ درک عبارت‌های اضافی است.
تصاویر را از روی نامشان تشخیص می‌دهد.
در صورت درخواست به بینی، دهان، گوش و... خود اشاره می‌کند.
وقتی نام اشیاء برده می‌شود، آنها را نشان می‌دهد.
وقتی نام تصاویر برده می‌شود، به طور صحیح به آنها نگاه می‌کند.
دو سالگی
به صدای آگهی‌های رادیو و تلویزیون علاقه نشان می‌دهد.
به داستان‌های ساده گوش می‌دهد.
با تکان دادن سر به سؤالات بله/خیر پاسخ می‌دهد.
در واکنش به جمله «یه دقیقه صبر کن» منتظر می‌ماند.
با شنیدن نام اعضای خانواده، تصویرشان را نشان می‌دهد.
دستورات با ۲ جزء شاخص را انجام می‌دهد «مثلاً توپ آبی رو بده».
حدود ۳۰۰ کلمه را درک می‌کند.
به دستورات حاوی قیدهای «تو، زیر، رو» پاسخ متفاوت می‌دهد.
ترتیب نحوی کلمه‌ها را درک می‌کند.

سی ماهگی
از گوش کردن به داستان های آشنا و خواندن کتاب تصویری لذت می برد.
وقتی صدای خوشایندی می شنود، به دیگران می گوید چه چیزی شنیده است.
از شنیدن آواز لذت می برد.
بین «یکی» و «چندتا» تمایز قائل می شود.
حدود ۵۰۰ کلمه را درک می کند.
از دو دستور مرتبط تبعیت می کند، مثل «توپو بردار و بده به من».
قیدهای «تو، رو، زیر، جلوی، پشت، کنار» را درک می کند.
تفاوت نحوی جمله ها را درک می کند.
تفاوت زیاد میان اندازه ها را درک می کند: بزرگ، کوچک
حرف ربط «و» را درک می کند.
افعال متضاد را درک می کند: برو-بیا، بدو-وایستا، بده-بگیر، بکش-هل بده
تقریباً همه ساختارهای جمله ها را درک می کند.
سه سالگی
به دو دستور غیر مرتبط با هم پاسخ می دهد.
مشتاقانه به داستان گوش می دهد و قسمت های مورد علاقه اش را بارها و بارها درخواست می کند.
به سؤالات ساده «با چه کسی؟ چی؟ کجا؟» با کلمه یا ایما و اشاره جواب می دهد.
ملودی های مختلف را بازشناسی می کند.
حدود ۹۰۰ تا ۱۲۰۰ کلمه را درک می کند.
«کوچک/بزرگ» و «جلو/پشت» را درک می کند.
سه جزء از داستان را به خاطر می آورد.
سه عدد یا کلمه را حفظ کرده و بازگو می کند.
دستور با سه جزء شاخص را انجام می دهد «مثلاً توپ آبی بزرگ را بده».
مفهوم نوبت گیری را درک می کند.
به توضیح دادن «چرا و چطور» علاقه نشان می دهد.
چهار سالگی
به داستان های کوتاه توجه کرده و به سؤالات ساده درباره آنها جواب می دهد.
به داستان های بلند گوش می دهد.
دستور سه بخشی را با رعایت ترتیب انجام می دهد.
عبارت های مربوط به زمان «کل روز، دو هفته» را درک می کند.
حدود ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ کلمه را درک می کند.
عدد سه را درک می کند.
جمله های ۱۲ هجایی یا ۹ کلمه ای را تکرار می کند.
دو عدد را از آخر به اول تکرار می کند.
بندهای وابسته شامل «اگر، چون، وقتی که» را درک می کند.
بیشتر موارد گفته شده در منزل و مدرسه را شنیده و درک می کند.

پنج سالگی
عبارت‌های زمانی پیچیده‌تر «مدت طولانی، سال‌ها» را درک می‌کند.
صفات مقایسه‌ای «بلند/بلندتر/بلندترین» و متضاد «قبل/بعد» را درک می‌کند.
مفهوم «صفر» را درک می‌کند.
حدود ۲۸۰۰ تا ۱۳۰۰۰ کلمه را درک می‌کند.
پنج جزء درون داستان را به خاطر می‌آورد.
شش سالگی
بیش از ۲۰۰۰۰ کلمه را درک می‌کند.
شش جزء از یک داستان را به خاطر می‌آورد.
سه عدد را از آخر به اول تکرار می‌کند.

علایم هشدار رشد درک شنیداری از تولد تا ۶ سالگی

نوزاد شما نسبت به صداهای ناگهانی و بلند، واکنشی نشان نمی‌دهد.
با شنیدن صدای شما گریه‌اش قطع نمی‌شود.
نسبت به شنیدن صدای اعضای خانواده بی‌تفاوت است.
با شنیدن صدای شما یا هر صدای دیگر به سمت صدا برنمی‌گردد.
صدای شما را از دیگران تشخیص نمی‌دهد.
صداها یا کلمه‌هایی را که می‌شنود، تقلید نمی‌کند.
در یک سالگی
کلمه‌های ساده را درک نمی‌کند.
با شنیدن نام اعضای خانواده، به آنها نگاه نمی‌کند.
نسبت به صدای موسیقی واکنشی نشان نمی‌دهد.
معنی جمله‌های کلیشه‌ای را درک نمی‌کند.
به پرسش‌هایی مانند «این چیه؟» یا «مامان کو؟» پاسخ نمی‌دهد.
همزمان اشعار کودکانه و حرکات آن را تقلید نمی کند.
جهت صدا را تشخیص نمی دهد.
در دو سالگی
علاقه‌ای به شنیدن داستان کودکانه و تصویری نشان نمی‌دهد.
به دستورات شما واکنش نشان نمی‌دهد.
گفت وگوهای ساده را دنبال نمی‌کند.
به پرسش‌های ساده پاسخ نمی‌دهد.
اشعار کودکانه و داستان‌های آشنا را کامل نمی‌کند.

فهرست مهارت‌های رشد بلع و تغذیه نوزادان و کودکان

بدو تولد تا ۳ ماهگی
دهانش را باز نگه می‌دارد.
پاسخ مشخص به سینه مادر یا بطری شیشه می‌دهد.
دو تا سه مکیدن متوالی و سپس تنفس را دارد.
حرکات دست به دهان را شروع می‌کند.
۳ تا ۶ ماهگی
با مکیدن‌ها به غذا نزدیک می‌شود و با لب‌های خودش آن را لمس می‌کند.
با استفاده از الگوی مکیدن و بلعیدن غذا را به سمت عقب دهان می‌برد.
برخی غذاها را از دهانش به بیرون هل می‌دهد.
گهگاهی خفه می‌شود، عق میزند و یا استفراغ می‌کند.
۲۰ بار مکیدن در حین خوردن شیر از سینه و یا شیشه شیر دیده می‌شود.
وقتی گرسنه است به سرعت می‌مکد، می‌بلعد و مکثی دیده نمی‌شود.
حین تغذیه مکث برای تنفس کم پیش می‌آید.
۶ تا ۸ ماهگی
وقتی از فنجان می‌نوشد از مکیدن استفاده می‌کند و حرکات زیادی در فک دیده می‌شود و همراه با خروج آب از دهان است.
غذاهای پوره و غلیظ را می‌بلعد.
غذا را با زبانش بیرون هل نمی‌دهد بلکه خیلی کم از کناره‌های دهانش خارج می‌شود.
زبان در دهان بالا و پایین رفته و به طرفین راست و چپ حرکت می‌کند.
۹ تا ۱۲ ماهگی
معمولاً در هنگام نوشیدن آب یا مایعات سه بار مکیدن دارد و بعد نفس می‌گیرد.
کیک نرم را بین لثه‌ها و دندان‌هایش نگه میدارد بدون آن که آن را گاز بگیرد.
غذا را در دهان از مرکز زبان به طرفین منتقل می‌کند.
زبانش را به راحتی از یک طرف به طرف دیگر می‌برد.
از لب بالا و پایین برای گرفتن غذا از داخل قاشق استفاده می‌کند.
۱۲ تا ۱۸ ماهگی
حداقل سه بار می‌مکد و بعد می بلعد.
خفه شدن و سرفه به ندرت اتفاق می‌افتد مگر این که با سرعت آب بخورد.
کیک نرم را گاز می‌زند.
در هنگام جویدن ممکن است غذا یا آب دهانش از دهان خارج شود.

۱۸ ماهگی
زبان موقع خوردن مایعات از فنجان از دهان بیرون نمی‌آید و در جای خودش در دهان قرار می‌گیرد.
در هنگام بلعیدن هیچ غذا یا آب دهانی از دهان بیرون نمی‌ریزد.
لب‌ها را در هنگام جویدن بسته نگه می‌دارد تا غذا بیرون نریزد.
می‌تواند غذاهای سفت را گاز بزند.
۲ سالگی
حرکات جویدن بسیار سریع شده است و غذا از یک طرف به طرف دیگر فرستاده می‌شود و در مرکز دهان باقی نمی‌ماند.
هیچ غذایی از دهان حین جویدن بیرون نمی‌ریزد.
زبان از روی لب‌های بالا و پایین غذا را پاک می‌کند.
غذا و میوه‌های خیلی سفت را گاز میزند.
توجه!!!
مهارت‌ها از ۲ سالگی تا ۵ سالگی بدون تغییر ادامه پیدا می‌کند.

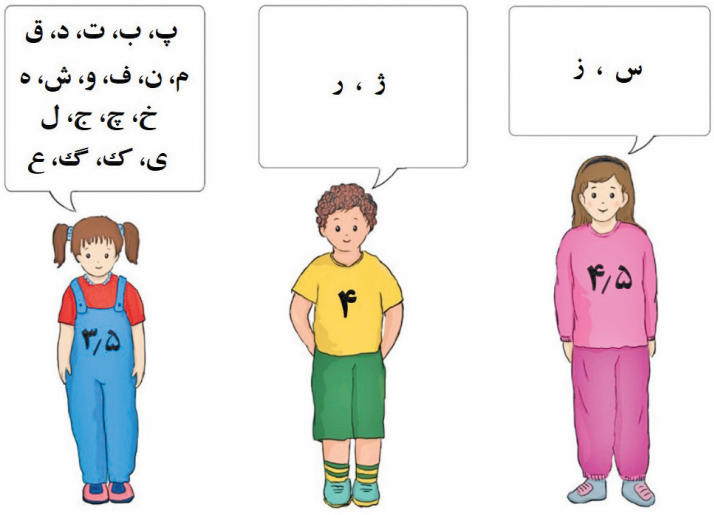

علایم هشدار برای بلع و تغذیه نوزادان و کودکان

نوزادان
نوزادتان وزن نمی‌گیرد و حجم شیر دریافتی او کم است.
نوزادتان حین خوردن شیر از سینه مادر یا شیشه شیر، بالا می‌آورد و یا عق می‌زند.
نوزادتان حین خوردن شیر از سینه مادر یا شیشه شیر می‌خوابد.
نوزادتان حین خوردن شیر از سینه مادر یا شیشه شیر، سیاه می‌شود و مشکل تنفسی پیدا می‌کند.
نوزادتان حین خوردن شیر از سینه مادر یا شیشه شیر، سرفه می‌کند.
نوزادتان حین و یا پس از خوردن شیر از سینه مادر یا شیشه شیر دائماً استفراغ می‌کند.
قدرت مکیدن نوزادتان ضعیف است.
مدت زمان شیردهی به کودک طولانی (بیشتر از ۴۵ دقیقه) است.
کودکان
کودکتان حین وعده غذایی کج خلقی و گریه می‌کند.
کودکتان از خوردن غذاها و یا نوشیدن مایعات امتناع می‌کند.
کودکتان حین خوردن غذاها یا نوشیدن مایعات آنها را برمی‌گرداند.
کودکتان آبریزش شدید از دهان دارد.
وعده‌های غذایی کودک خیلی طولانی مدت (بیشتر از ۳۰ دقیقه) است.
کودکتان همه نوع غذا و میوه را نمی‌خورد و مثلاً فقط یک نوع میوه و یا غذا را می‌خورد.
غذا به گلوی کودک می‌پرد.
غذا حین خوردن وارد بینی کودک می‌شود.
کودکتان حین خوردن غذا بالا می‌آورد و یا سرفه می‌کند.
کودکتان حین خوردن غذا یا نوشیدن مایعات نفسش می‌گیرد.
صدای کودکتان حین خوردن غذا یا نوشیدن آب تغییر می‌کند و صدای قل قل آب می‌شنوید.
کودکتان حین خوردن غذا مکرر استفراغ می‌کند.
کودکتان فقط غذای له شده می‌خورد و نمی‌تواند غذاها و یا میوه‌ها را بجود.
کودکتان غذا را برای مدت طولانی در دهانش نگه می‌دارد و بعد تف می‌کند.
کودکتان سابقه عفونت ریه دارد.
وزن کودکتان زیر حد طبیعی است.

راهنمای رشد تلفظ صداهای گفتاری در کودکان

صداهایی که هر کودک در سن خودش باید بتواند تلفظ کند در شکل زیر نمایش داده شده است:

علایم هشدار برای تلفظ صداهای گفتاری

بخش اول: در جدول زیر، مثال‌هایی از اشتباهات گفتاری کودکان گذاشته شده است. توجه داشته باشید هر یک از این الگوهای اشتباه باید تا پایان سنی که زیر آن نوشته شده از گفتار کودکتان حذف شده باشد. اگر این خطاها بیشتر از چهار بار در گفتار کودکتان ظاهر شود، باعث می‌شود گفتار کودکتان واضح نباشد. پس اگر در هر سن، دیدید هر یک از خطاهای زیر را بیشتر از چهار بار بیان می‌کند، به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

پایان ۶ سالگی	پایان ۵/۵ سالگی	پایان ۵ سالگی	پایان ۴ سالگی	پایان ۳/۵ سالگی
«بُرت» به جای «برد»	«مُغ» به جای «مرغ»	«تار» به جای «کار»	«شاقو» به جای «چاقو»	«آیه» به جای «آره»
«سَت» به جای «سرد»	«چَخ» به جای «چرخ»	«تاغذ» به جای «کاغذ»	«ژارو» به جای «جارو»	«بُیو» به جای «بُرو»
«سَبَت» به جای /سبد»	«عَس/ به جای «عکس»	«دوش» به جای «گوش»	«دیب» به جای «سیب»	«اَیو» به جای «الو»
«باس» به جای «باز»	«تُن» به جای «تند»	«دریه» به جای «گریه»	«پیت» به جای «پیچ»	«یامپ» به جای «لامپ»
	«پاک» به جای «پارک»	«بِتی» به جای «یکی»	«ابس» به جای «اسب»	«اَیان به جای اَلان»
		«تو» به جای «توپ»	«مُلب» به جای «مُبل»	«چتاب» به جای «کتاب»
		«دا» به جای «داغ»	«پوپ» به جای «سوپ»	«جاکت» به جای «ژاکت»
		«قطا» به جای «قطار»	«باب» به جای «باد»	
		«نو» به جای «نون»		

بخـش دوم: پدر و مـادر عزیز در ادامه تعدادی از علایم هشـدار که تلفظ صداهای گفتار کودک شـما را تحت تأثیر قرار می دهد به شـکل پرسش آمده اسـت. به آنها توجه کنید و اگر در هر مورد سؤال داشتید به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

کودکانی که ویژگی‌های زیر را دارند، بیشتر در معرض اختلالات صدای گفتار هستند:
کودکانی که میان افراد خانواده‌شان مانند اقوام نزدیک و دور، سابقه مشکلات تلفظی مطرح بوده است.
کودکانی که والدینشان کمتر با آنها بازی چهره به چهره و کلامی دارند، کمتر برایشان کتاب میخوانند و کمتر با آنها وقت می‌گذرانند.
پسران در مقایسه با دختران بیشتر در معرض اختلالات صدای گفتار هستند.
کودکانـی کـه خلـق و خویـی دارند که زود حواسشـان پرت می‌شـود، عصبانی یا هیجان‌زده می‌شـوند و بـه طور کلی واکنش‌پذیرترند.
کودکانـی که اطرافیانشـان به چند زبان صحبت می‌کنند. مثـلاً افراد خانواده در منزل هم فارسـی، هم کردی صحبت می‌کنند. یا پدر و مادر فارسی زبان هستند اما پرستار یا مراقب کودک به زبان دیگری صحبت می‌کند.
اگر کودکتان هر یک از مشکلات گفتاری زیر را دارد در اولین فرصت به گفتاردرمانگر مراجعه کنید:
کودکتان از «اِ» یا «آ» به جای بسیاری از صداهای گفتاری استفاده می‌کند، به عنوان مثال به جای مسواک می‌گوید «اِآ»؟
کودکتان صدای اول کلمه‌ها را حذف می‌کند، مثلاً به جای سیب می‌گوید «ایب».
کودکتـان با وجـود آن که صداهای اول کلمه‌ها را به کار می‌برد، با این حال بعضی از آنها را جا به جا تلفظ می‌کند، مثلاً به جای سیب می‌گوید «تیب».
کودکتان تعداد کمی از صداهای گفتاری را می‌تواند بیان کند.
کودکتان شش صدای گفتاری یا بیشتر را اشتباه تلفظ می‌کند.
کودکتان صداهای گفتاری مثل «ک» و «گ» را به جای «ت» و «د» تلفظ می‌کند، مثلاً توپ را «کوپ» و داداش را «گاگا» می‌گوید.
کودکتان هر یک از صداهای آ، ای، او، اَ، اِ، اُ را جا به جا تلفظ می‌کند، مثلاً به مسـواک می‌گوید «میسـواک»، یا به کلاه می‌گوید «کولاه».
کودکتان صدای پایانی کلمه‌ها را حذف می‌کند، مثلاً به جای توپ می‌گوید «تو» یا به اسب می‌گوید «اَس».
(تعداد این حذف‌ها تا حدود ۵ سـالگی حداکثر تا چهار مورد طبیعی اسـت، مشاهدهٔ این خطا بیشتر از چهار مورد و یا مشاهدهٔ آن در کودکان بالاتر از ۵ سال نشانه خطر است).
کودکتان در حدود سه و نیم سالگی نتواند اکثر صداهای گفتاری را بیان کند، یا این که تعداد کمی صداهای گفتاری را دارد.
کودکتان یک کلمه را هر بار به شکل مختلفی بیان کند، مثلاً تلفن را یک بار «تِفن»، نوبت بعد «تِپُ» و بار دیگر «تِلِس» بگوید.
تا حدود دو سالگی، باید گفتار کودک شما تا حدودی برای دیگران قابل فهم باشد و در چهار- پنج سالگی صد در صد گفتار او برای اطرافیان قابل فهم باشد.
کودکتان تا پایان سـه و نیم سـالگی صداهای «پ، ب، ت، د، ق، م، ن، ف، و، ش، ه، خ، چ، ج، ل، ی، ک، گ، ع» را تلفظ نکند.
کودکتان تا پایان چهار سالگی صداهای «ر، ژ» را بیان نکند.
کودکتان تا پایان چهار و نیم سالگی صداهای «س، ز» را بیان نکند.

بخش سوم: به پرسش‌های زیر توجه کنید. این پرسش‌ها به صورت عمومی در مورد رشد کودک شما مطرح شده است و می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در توانایی خوب صحبت کردن کودک شما اثرگذار باشد. توصیه‌های مربوط به پرسش‌های هشداردهنده نیز در جدول زیر آورده شده است.

پرسش هشداردهنده	توصیه
آیا کودکتان در بدو تولد مورد بررسی شنوایی قرار گرفته است؟	حتماً با پزشک یا متخصص شنوایی‌شناسی مشورت کنید.
آیا کودکتان دچار کم‌شنوایی است؟	
آیا کودکتان در طی ماه گذشته بیش از سه بار به عفونت گوش میانی مبتلا شده است؟	
آیا کودک شما نقص‌های دهانی- صورتی مانند شکاف لب و کام دارد؟	به پزشک گوش و حلق و بینی، متخصص اطفال و گفتاردرمانگر مراجعه کنید.
آیا حرف زدن کودک شما تودماغی است؟	
آیا کودک شما به نقص‌های مادرزادی مثل سندرم داون یا فلج مغزی مبتلا است؟	به متخصص اطفال و گفتاردرمانگر مراجعه کنید.
آیا احساس می‌کنید کودکتان در بیان صداها نسبت به هم‌سن و سالان عقب‌تر است؟ آیا تا حالا خانه بهداشت به شما پیشنهاد داده کودک مورد ارزیابی هوش قرار بگیرد؟	به متخصص اطفال، روانشناس و گفتاردرمانگر مراجعه کنید.
آیا کودکتان در مهارت‌های تغذیه‌ای مانند مکیدن، گاز زدن و جویدن ضعف دارد؟	به گفتاردرمانگر مراجعه کنید. به بسته بلع مراجعه کنید.
آیا دندان‌های کودکتان نامرتب است و یا فک او به شکل قابل توجهی جلوتر یا عقب‌تر از حالت معمول است؟	به گفتاردرمانگر و دندانپزشک متخصص ارتودنسی مراجعه کنید.
آیا احساس می‌کنید به هر دلیلی حرف زدن کودکتان نسبت به هم‌سن و سالانش تأخیر دارد؟	به گفتاردرمانگر مراجعه کنید. علاوه بر این به بسته‌های مربوط به رشد درک شنیداری، پیش‌زبانی و زبانی نگاه کنید.
آیا در میان افراد خانوادهٔ شما کسانی هستند که مشکلات گفتاری، زبانی، خواندن و یادگیری داشته باشند؟	این موضوع را با متخصص اطفال و گفتاردرمانگر در میان بگذارید.
آیا گفتار کودکتان واضح نیست و بعضی از صداهای گفتاری را تلفظ نمی‌کند؟	اگر گفتار کودکتان بعد از ۳ سالگی واضح نیست به بسته اختلالات تلفظ گفتار و به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.
اگر در حین بلع (قورت دادن آب دهان)، زبان کودک به جلو حرکت می‌کند به گونه‌ای که نوک زبان در تماس با لب پایین قرار بگیرد، اگر در حین صحبت کردن، در حالی که فک پایین کمی باز است، زبان بیرون افتاده است، و اگر در حالت استراحت، دهان نیمه باز است و زبان بیرون افتاده است، به توصیه‌های رو به رو عمل نمایید.	به گفتاردرمانگر و دندانپزشک متخصص ارتودنسی مراجعه کنید.

راهنمای
مداخلات خانواده

رشد پیش زبانی

خانواده گرامی

به یاد داشته باشید شما بهتر از هر کسی کودکتان را می شناسید و در طول شبانه روز بیشترین وقت را با او می‌گذرانید. شما مهمترین افراد در زندگی کودکتان هستید پس شما بهترین کسی هستید که می‌توانید به رشد کودکتان کمک کنید. این بسته به شما کمک می‌کند که بتوانید فرصت هایی را برای کودکتان فراهم کنید تا او به رشد ارتباطی و زبانی مناسب سنش برسد.

پیش از این که کودکتان بتواند اولین کلمه های خود را بیان کند، از روش های دیگری مانند اشاره کردن، نگاه کردن یا حتی گریه کردن برای برقراری ارتباط و درخواست کردن استفاده می‌کند. این مهارت ها از پیش نیازهای مهم حرف زدن کودکتان هستند. دوره پیش زبانی از بدو تولد تا حدود ۱۸ ماهگی است. با این که کودکان از حدود ۱۲ ماهگی اولین کلمه های خود را می‌گویند، اما تا حدود یک و نیم تا دو سالگی هنوز هم از اشارات به همراه کلمه های خود استفاده می‌کنند. این بسته به شما راهکارها و پیشنهاداتی می دهد که بتوانید با کودک بدو تولد تا ۱۸ ماهه خود ارتباط بهتری برقرار کنید و به رشد گفتار و زبان او کمک کنید. اما توجه داشته باشید که ممکن است کودکی مثلاً ۳ ساله باشد اما هنوز مهارت های ارتباطی او در مرحله پیش زبانی باشد. بنابراین از این بسته می توان حتی برای کودکان سنین بالاتر که در مرحله پیش زبانی قرار دارند هم استفاده کرد.

چگونه از این بسته استفاده کنیم؟

در ابتدای این بسته فهرست مهارت هایی را مشاهده کردید که برای بررسی مهارت های درکی و بیانی کودکتان آورده شده‌اند که شامل سه بخش تولد تا ۸ ماهگی، ۸ تا ۱۲ ماهگی و ۱۲ تا ۱۸ ماهگی است. صرف نظر از سن کودکتان، رفتارهایی که در فهرست مهارت نوشته شده را از ابتدای آن بخوانید و هرکدام از آنها را که در کودکتان مشاهده کردید، علامت بزنید.

اگر کودک همه مهارت‌های متناسب با سنش را دارد، آیا می‌توان از این بسته استفاده کرد؟

بسته مداخله خانواده - محور پیش زبانی برای کودکان زیر یک سال دارای دو بخش است: کودکان از بدو تولد تا ۸ ماهگی که در این بسته به نام «کودکی که ارتباط برقرار نمی‌کند و حرف نمی زند» و کودکان ۸ ماهه تا ۱۲ ماهه که در این بسته به نام «کودکی که شروع به برقراری ارتباط نموده است»، در نظر گرفته شده است. در مورد روش های کمک به کودکان بالای ۱۲ ماه می توانید به بسته رشد زبان در همین کتاب مراجعه نمایید. با توجه به سن کودکتان در هر یک از بخش‌های ۱ و ۲ راهکارهایی برای ارتقاء مهارت های ارتباطی او ارائه شده است که می توانید از آنها استفاده کنید. با افزایش سن کودکتان می توانید از راهکارهای بخش های بعدی یا بسته رشد زبان هم استفاده کنید.

اگر کودک بعضی از مهارت‌های فهرست رشدی را ندارد، چگونه می‌توان از این بسته استفاده کرد؟

اگر رفتاری را از فهرست مهارت‌ها در کودکتان مشاهده نکردید، به قسمت نشانه‌های خطر یا علایم هشدار در بخش ابتدایی این بسته مراجعه کنید. اگر هر یک از نشانه‌های خطر در کودکتان وجود داشت، باید به گفتاردرمانگر مراجعه کنید تا وضعیت ارتباطی و گفتار و زبان کودکتان به دقت بررسی شود. در عین حال می‌توانید از راهکارهای این بسته هم استفاده کنید به این صورت که اگر کودکتان حتی یک مورد از مهارت‌های بخش تولد تا ۸ ماهه از چک لیست را نداشت، به بخش اول مربوط به نوزاد تولد تا ۸ ماهه در زیر مراجعه کنید.

آموزش برقراری ارتباط با نوزاد از تولد تا ۸ ماهگی

نوزاد با نگاه کردن، لبخند زدن و تکان دادن دست و پا با مادرش ارتباط برقرار می‌کند.

کودک شما در این مرحله فقط به شما و چیزهایی که اتفاق می افتد، واکنش‌هایی مانند گریه یا دست و پا زدن نشان می‌دهد یعنی هنوز نمی‌تواند از شما چیزی بخواهد (نگاه کنید به جدول زیر).

درک	بیان
- معنای کلمات را درک نمی‌کند. - صداهای آشنا را تشخیص می‌دهد. - سرش را به سمت صدا برمی‌گرداند. - وقتی اسمش را صدا می‌زنید، به شما نگاه می‌کند و بدنش را حرکت می‌دهد. - تعداد کمی از حرکات و ایما و اشاره‌ها را تشخیص می‌دهد مانند وقتی که دستتان را برای بغل کردن جلو می‌برید. - شناخت خود را از وقایع روزمره نشان می‌دهد، برای مثال وقتی جورابش را نشان می‌دهید، پایش را بالا می‌آورد.	- به محیط واکنش نشان می‌دهد. هنوز به طور هدفمند پیامی نمی‌رساند. - متناسب با نیازهایش، به شیوه‌های مختلفی گریه می‌کند. - وقتی چیزی را نمی‌خواهد، چشم‌هایش را می‌بندد یا سرش را برمی‌گرداند. - با علاقه به چهره‌ها نگاه می‌کند. - وقتی با او صحبت می‌کنید ساکت می‌شود یا لبخند می‌زند. - وقتی با او صحبت می‌کنید یا به او لبخند می‌زنید، صدا درمی‌آورد و بدنش را حرکت می‌دهد. - حالات چهره‌ای مختلفی درمی‌آورد. - به سمت صداها برمیگردد. - وقتی چیزی را می‌خواهد بدنش را حرکت می‌دهد تا به آن برسد. - از فعالیت‌ها تقلید می‌کند. - صداهایی مانند آآآ، اووو، گا، مو درمی‌آورد. - غان و غون می‌کند مانند بابابا، ماماما. - از صداهایی که درمی‌آورید تقلید می‌کند. - از بازی‌هایی مانند دالی بازی لذت می‌برد.

رفتارهای کودکتان را زیر نظر بگیرید و منتظر بمانید تا او کاری انجام دهد.

۱. بـه رفتارهای کودکتان در موقعیت های مختلف توجه کنید، مخصوصاً رفتارهایی که نشـان می دهد کودکتـان آمـاده اسـت که بـا او حـرف بزنید، ماننـد زمانی که دسـت ها یـا پاهایش را حرکـت می دهد، صداسازی می‌کند، یا لبخند می زند.

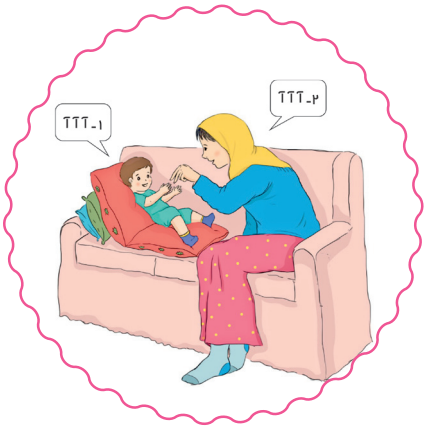

وقتی گرسنه، خسـته یا ناراحت است معمولاً نگاهش را برمی‌گرداند، گریه می‌کند، اخم یا غرغر می‌کند. در چنین شـرایطی بگذارید کودکتان استراحت کند، یا به او کمک کنید تا آرام شود.

۲. منتظـر بمانید تا ببینید کودکتـان چه کارهایی انجام می دهد یا چه صداهایی از خودش درمی‌آورد.

۳. بـه او گـوش کنید. مراقب باشـید که صداسـازی او را قطع نکنید. قرار نیسـت که شما همیشه حرف بزنید. به او هم باید فرصت دهید.

از کودکتان تقلید کنید.

- حرکات بدن، کارها و شـکلک های صـورت او را تقلید کنید.
- اگر زبانش را بیرون می‌آورد، شـما هم زبانتان را بیرون بیاورید.
- از همه مهم‌تر، صداهایش را دقیقاً مثل خودش تقلید کنید.
- اگر منتظر بمانید، او هم کم کم از شما تقلید می‌کند.

با کودکتان حرف بزنید.

- طوری با کودکتان صحبت کنید انگار که او هم می‌تواند با شما صحبت کند.
- در هـر موقعیتـی اول منتظر بمانید تا ببینید کودکتان چه کار می‌کنـد یا به چه چیزی توجه می‌کند و بعد در مورد آن صحبت کنید.
- موقع صحبت با او از حرکت دست و شکلک های صورت استفاده کنید.

- با صدای بچه‌گانه با کودکتان حرف بزنید.
- کودکتـان از تکـرار حرف هایتـان لـذت می‌بـرد. پس می‌توانید حرف هایتان را بارها و بارها برای او تکرار کنید.
- اگر کودکتان سـاکت است، خودتان صحبت کنید و بعد از گفتن چیزی، منتظر بمانید و به او فرصت دهید تا پاسخ دهد.
- هـر بار که شـما صحبـت می کنیـد، کودکتـان باید صـدای شـما را بشـنود. هر چه بیشـتر صدای شـما را بشنود، بیشتر حرف می‌زند.

در مورد کارهای کودکتان حرف بزنید.

- در مـورد حرکات، شـکلک های صـورت و صداهای کودکتـان حـرف بزنیـد انـگار کـه می‌خواهـد بـا ایـن کارهایش چیزی را به شما بفهماند.
- برای مثال وقتی تکانش می‌دهید، او می‌خندد و از خوشـحالی از خودش صدا در می‌آورد، شـما می‌توانید بـه او بگویید: «دوس داری من تکونت میدم؟» اگر چه کودکتان متوجه حرف های شما نمی‌شود، ولی دوست دارد به آهنگ صدای شما گوش بدهد.

در مورد کارهای خودتان و اتفاقاتی که می‌افتد با کودکتان حرف بزنید.

- در مـورد کارهایـی که انجـام می‌دهیـد مثل ظرف شستن یا عوض کردن پوشک برای کودک حرف بزنید، مثلاً بگویید: «پوشکتو کثیف کردی، بیا عوضش کنم».
- وقتی به سمت زنگ تلفن برمی‌گردد، شما می‌توانید بگویید: «تلفنه! بابا زنگ زده».

از کودکتان سؤال بپرسید.

- اگرچه کودکتان متوجه کلمات شما نمی‌شود، اما دوست دارد شما با او حرف بزنید.
- برای مثال، وقتی صدای پدرش را از بیرون می‌شنود، می‌توانید بپرسید: «شنیدی؟ صدای بابا بود؟»
- یا وقتی خمیازه می‌کشد، می‌توانید بپرسید: «خسته شدی؟ می‌خوای بخوابی؟»

با کودکتان بازی کنید.

بهتر است مادر موقع بازی رو در روی کودک باشد.
وسیله‌هایی را برای بازی کودکتان بیاورید که:

- بتواند آنها را در دهانش ببرد (وسایل پلاستیکی تمیز غیر قابل قورت دادن مثل لیوان پلاستیکی، قیف)
- با ضربه زدن به آنها صدا در بیاورید (مثل زدن قاشق روی قابلمه)

وسایل غیرقابل شکستن به کودکتان بدهید که بتواند آنها را پرت کند، مثل پرت کردن توپ یا عروسک.

روش‌های بازی با کودک

وقتی می‌خواهید با وسیله‌ای با کودکتان بازی کنید رو به روی او بنشینید. وسیله‌ای را که می‌خواهید به او نشان دهید نزدیک صورتتان نگه دارید. برای این که توجه کودک را به اسباب بازی یا وسیله جلب کنید، با اسباب بازی کارهای جالب انجام دهید:

- آن را تکان بدهید.
- آن را بچرخانید.
- با آن بازی کنید.

- صداهای بامزه با دهانتان درآورید یا اسم کودک را صدا بزنید.
- اگر کودک به شما و اسباب بازی نگاه کرد، فوراً به او نگاه کنید، لبخند بزنید و چیزی بگویید، مثلاً اسم آن چیز را برای او بگویید.

نکات مهم در بازی با کودک

- کودکتان وسیله ها را در دهانش می‌گذارد، به آنها دست می زند، آنها را پرت می‌کند، آنها را تکان می دهد. اینها همه بازی کردن کودک است. پس وسیله ها یا اسباب بازی هایی برایش بیاورید تا با آنها بازی کند.
- می‌توانید وسیله های نرم مانند عروسک یا جغجغه را گاهی در بالای سر او یا بالای گهواره‌اش آویزان کنید تا با آنها بازی کند.
- موقع بازی کردن کودکتان رودر روی او قرار بگیرید تا شما را ببیند، و به کارهای او پاسخ دهید. مثلاً اگر اسباب‌بازی را به زمین می‌زند، شما هم کارش را تقلید کنید و بگویید: بزن بزن. سپس منتظر بمانید تا او هم صدایی در بیاورد یا کاری کند.
- اگر اسباب بازی را به او نشان می دهید، نزدیک صورتتان نگه دارید تا همزمان هم به اسباب بازی و هم به صورت شما نگاه کند. اگر نگاه نکرد آن را تکان دهید یا صدایی از خودتان درآورید تا به آن نگاه کند.
- انواع بازی های کودکانه مانند دالی بازی، کولی دادن، قایم موشک و ... را با هم انجام دهید.
- هر بار که می خواهید این بازی ها را انجام دهید به کودکتان بگویید: «می‌خواهیم دالی بازی کنیم».
- بارها و بارها این بازی ها را انجام دهید.
- وقتی کودک بازی ها را یاد گرفت، کارهای عجیب انجام دهید مثلاً دستتان را از روی صورت برندارید و منتظر بمانید ببینید کودک چه کار می‌کند یا چه صدایی از خودش در می‌آورد.
- اجازه دهید کودک هم نوبت داشته باشد و در نوبتش کارهایی انجام دهد یا صدایی در بیاورد.

چگونه با کودکم نوبت‌گیری کنم؟

نوبت‌گیری یعنی چه؟

- در طی حرف زدن، افراد بزرگسال نوبتی حرف می‌زنند و وقتی یک نفر صحبت می‌کند، فرد دیگر گوش می‌دهد. در حین ارتباط با کودک نیز باید این نکته رعایت شود.
- برای مثال وقتی کودکتان از خودش صدا درمی‌آورد، شما به او گوش می‌کنید و وقتی صداسازی او تمام شد، شما شروع می‌کنید. در این حالت نوبت‌گیری بین شما و کودکتان انجام شده است.

با رفتارهای کودکتان نوبت‌گیری کنید.

- هر واکنشی را که کودکتان از خودش نشان می‌دهد مثل صدا درآوردن، نگاه کردن به شما، لبخند زدن یا دست و پا زدن یا حتی عطسه کردن، به عنوان یک نوبت از طرف او در نظر بگیرید.
- موقع صحبت کردن یا بازی کردن با کودک، او ممکن است با صدا، تغییر شکلک صورت یا تکان دادن دست و پا به شما واکنش نشان دهد. اینها یعنی حالا نوبت اوست. در این مواقع کمی منتظر بمانید تا او در نوبتش این کارها را انجام دهد.

نوبت‌گیری را در کودکتان ایجاد کنید.

- می‌توانید از او سؤال بپرسید. مثلاً صدایی می‌آید و کودکتان سرش را برمی‌گرداند. شما از او می‌پرسید: «چی بود؟ لیوان افتاد؟» منتظر بمانید تا کودکتان واکنش نشان دهد.
- شما می‌توانید از سؤالات گزینه‌ای استفاده کنید. دو تا وسیله را به او نشان دهید و بپرسید که کدام را می‌خواهد و بعد منتظر واکنش او باشید. کودکتان ممکن است به وسیله‌ای که می‌خواهد نگاه کند، یا سرش را به سمت آن برگرداند یا به طرف آن حرکت کند. مطمئن شوید که دو وسیله را با فاصله مناسب نگه داشته‌اید، تا بتوانید متوجه شوید که کدام مورد علاقه او است.

با هم کتاب بخوانید.

- حتی اگر کودک شما در این سن کتاب را در دهانش می‌گذارد یا می جود اشکالی ندارد. حتی اگر چند لحظه هم بتوانید با هم کتاب بخوانید خوب است.
- شما می‌توانید از روی تصویرهای کتاب داستان یا کتاب های درسی سال های قبل خواهر و برادر بزرگتر، تصاویر را برای کودک تعریف کنید. از روی تصاویر می‌توانید شعر بخوانید و تصاویر را به او نشان دهید.
- اجازه دهید خودش هم کتاب را بگیرد، ورق بزند و نگاه کند. مجبورش نکنید که فقط به گفتن شما گوش کند.
- در حالت رو در رو قرار بگیرید و کتاب را به کودکتان نشان دهید.
- مثلاً می‌توانید عکس ماشین را در کتاب به او نشان دهید و بگویید: «بیب بیب ماشینه» یا سگ را نشان دهید و بگویید: «هاپو رو ببین. هاپو میگه هاپ هاپ». نگاه کنید که او چه کاری انجام می‌دهد. اگر صدا درآورد تقلید کنید. اگر کتاب را کشید و جوید، در مورد کاری که می‌کند حرف بزنید: «تو کتابو می خوری؟»
- سعی کنید از جمله های کوتاه تر استفاده کنید.
- اگر به یک عکس نگاه می‌کند یا دستش را روی آن می‌گذارد، به آن اشاره کنید و اسم آن را بگویید. سپس دوباره منتظر بمانید تا صدایی درآورد. سپس دوباره نوبت شما است. چیز دیگری در کتاب را به او نشان دهید و ادامه دهید.
- بارها این کارها را تکرار کنید.

برای کودکتان شعر بخوانید.

- زمانی که کودک آرام است و حالش خوب است، برایش انواع شعرهای کودکانه یا محلی را بخوانید.
- موقع شعر خواندن از شکلک های صورت یا حرکت دست هم استفاده کنید. مثلاً اگر در شعر گفته شده «دستامونو باز می‌کنیم»، شما هم دست هایتان را باز کنید.
- وقتی شعر را خواندید منتظر بمانید، اگر پاسخ داد، صدا و حرکتش را تقلید کنید.

- یک شـعر را بارها و بارها برایش بخوانید و هر بار هم عین دفعه قبل بخوانید. وقتی چندین دفعه یک شـعر را خواندید و دیگر برای او آشنا شـد، در بعضی بخش های شعر مکث کنید، مثلاً می‌گویید «تاب تاب عباسی خدا منو ...» و منتظر می‌مانید تا کودک صدایی دربیاورد.
- شعرها را خیلی تند برایش نخوانید. کمی آهسته‌تر بخوانید تا یاد بگیرد.
- به هر کاری که در نوبتش انجام داد پاسـخ دهید. کار کودکتان حتی می‌تواند تنفس سـریع‌تر باشد یا بـا پا ضربـه بزند، لبخند بزند، غرغر کند، یا صدا دربیاورد. فوراً پاسـخ دهید و یا خواندن شـعر را ادامه دهید یا دوباره بخوانید.

آموزش برقراری ارتباط با کودکان از ۸ تا ۱۲ ماهگی

درسـت اسـت که کودکتان در این مرحله هنوز از کلمات واقعـی بـرای برقراری ارتباط با شـما اسـتفاده نمی‌کند، امـا بـه روش‌هـای مختلفـی مثـل دراز کردن دسـت یا صداسازی کردن، از شما درخواست می‌کند.

مواردی که کودک ۸ تا ۱۸ ماهه می‌فهمد:

- کلمه‌های آشنا در موقعیت‌های روزمره مثل «بای‌بای» یا «بالا»
- اسم‌ها یا وسایل آشنا مثل شیشه شیر، توپ یا چراغ
- کلمه «نه»
- پرسـش‌های سـاده، برای مثال وقتی از او می‌پرسـید «عروسـکت کو؟»، به طرف عروسـکش حرکت می‌کند و به آن نگاه می‌کند یا به آن اشاره می‌کند.
- دستورات ساده همراه با اشارات

مواردی که کودک ۸ تا ۱۲ ماهه بیان می‌کند:

- بـا اسـتفاده از نـگاه کردن، صداسـازی و یا اشـارات (بدون اسـتفاده از کلمـات) پیـام هدفمندی را می‌رساند.
- صداها را در کنار یکدیگر می‌گذارد و گفتار نامفهومی دارد.
- از صداهای خاصی برای اشـاره به چیز خاصی به طور ثابت اسـتفاده می‌کند، مثلاً «هو هو» را همیشه برای اشاره به هاپو بیان می‌کند.
- گهگاهی از یک کلمه استفاده می‌کند.

دلایل مختلفی که کودکان ارتباط برقرار می‌کنند:

- برای اعتراض کردن یا امتناع از چیزی، برای مثال سرش را به علامت «نه» تکان می‌دهد.
- برای درخواست کردن، مثلاً بطری را به شما می‌دهد تا برایش باز کنید.
- برای جلب توجه از صداسازی یا اشارات استفاده می‌کند.
- برای این که چیزی را به شما بدهد یا آن را به شما نشان بدهد.
- برای سلام یا خداحافظی، مثلاً دستش را تکان می‌دهد تا بای‌بای کند.
- برای این که به دیگران پاسخ بدهد، مثلاً اگر از او بخواهید که چیزی را برایتان بیاورد، به آن اشاره می‌کند یا آن را برایتان می‌آورد.
- برای نشان دادن شی مورد علاقه‌اش، مثلاً به چیزی اشاره کند و سپس برگردد و به شما نگاه کند.

به رفتارهای کودکتان توجه کنید و منتظر بمانید تا او ارتباط را شروع کند.

- به حرکات و رفتارهای کودکتان در موقعیت‌های مختلف توجه کنید. به‌عنوان مثال ممکن است وقتی او چیزی را می‌خواهد به سمت آن نگاه کند و بگوید «اِ اِ» اگر شما به این کارهای او توجه کنید می‌توانید متوجه منظور او شوید.
- به‌جای اینکه همیشه نیازهای کودکتان را حدس بزنید، بگذارید او از شما درخواست کند. مثلاً زمانی که گرسنه است و موقع غذا دادن به او است، اجازه دهید او به روش خودش از شما درخواست غذا کند. مثلاً دست شما را بگیرد و به سمت آشپزخانه ببرد یا به یخچال نگاه کند.

کودکتان را مجبور نکنید که حرف بزند!

این که مدام به کودکتان بگویید کلمه‌ها را بعد از شما تکرار کند، به او کمک نمی‌کند که حرف زدن را زودتر یاد بگیرد، بلکه تأثیر معکوس دارد. برای آن که این نکته یادتان بماند، با خودتان بگویید: اینقدر نگو «بگو»!

با کودکتان به صورت رو در رو ارتباط برقرار کنید.

- وقتی می‌خواهید با کودکتان ارتباط برقرار کنید باید طوری در کنارش قرار بگیرید که فاصله‌تان با او کم باشد و به‌راحتی بتواند صورت شما را ببیند.
- مثلاً می‌توانید کودکتان را طوری روی پایتان قرار دهید که صورتش به سمت شما باشد. یا این که وقتی روی زمین نشسته است طوری مقابلش بنشینید که هم سطح کودکتان باشید و او به راحتی صورت شما را ببیند.

از کودکتان تقلید کنید.

- اگر مطمئن نیستید که باید چه کار کنید، تقلید آسان‌ترین کار است!
- وقتی از کارها، صداها و حرکات صورت کودکتان تقلید می‌کنید، او لذت می‌برد. همان کاری را که کودکتان انجام می‌دهد، انجام دهید. همان چیزی را که می‌گوید، دقیقاً مثل خودش بگویید. مثلاً اگر کودکتان در حال زدن قاشق روی قابلمه است شما هم شما عین او، همین کار را تکرار کنید.
- اگر کودکتان دوباره آن کار را تکرار کرد، شما هم دوباره از او تقلید کنید.
- شما با تقلید از کودکتان به او یاد می‌دهید که از شما تقلید کند.

در مورد کارهای کودکتان حرف بزنید.

کودکتان در این مرحله از طریق نگاه کردن، اشاره کردن و صداهایش سعی می‌کند به شما چیزی بگوید.
شما می‌توانید در مورد این کارهای کودکتان با او حرف بزنید. مثلاً اگر لیوان آب از دست کودکتان افتاد و او گفت «آ»، شما بگویید «آخ! آب ریخت! خیس شد!».

وقتی کودکتان با صداسازی می‌خواهد چیزی را به شما بفهماند، با کلمه‌ها و جمله‌های ساده منظور او را بیان کنید.

مثلاً وقتی با انگشتش به سمت موتور اشاره می‌کند و می‌گوید «اِاِ» به او بگویید «موتور، قام قام».

در مورد کارهای خودتان و اتفاقاتی که می‌افتد با کودکتان حرف بزنید.

- در مورد کارهایی که انجام می‌دهید با کودکتان حرف بزنید. مثلاً وقتی بشقاب غذا را برای کودک می‌آورید بگویید «به به! می‌خوام بهت غذا بدم».
- یا این که در مورد چیزهایی که در طی روز اتفاق می‌افتد، برای کودکتان حرف بزنید. مثلاً وقتی دارید دست‌هایش را می‌شویید بگویید «دستت رو می‌شورم، به‌به! چه تمیز شد!».

با کودکتان بازی کنید.

- بهترین راه برای این که با کودکتان بازی کنید، این است که هر کاری که با اسباب‌بازی‌هایش انجام داد، از او تقلید کنید.
- بنابراین باید شما هم همان وسیله را برای خودتان داشته باشید و در حین بازی وسیله کودک را از دست او نگیرید. مثلاً اگر دارد به عروسکش غذا می‌دهد، شما هم با عروسک خودتان همان کار را انجام دهید.

نوبت‌گیری را در کودکتان ایجاد کنید.

- اول صورت خودتان را مشتاق نشان دهید و منتظر بمانید. وقتی که منتظر می‌مانید، کودکتان با نگاه کردن به صورت شما متوجه می‌شود که نوبت اوست.
- چطور مشتاق بودن خود را نشان دهید؟ وقتی کودکتان به یک اسباب بازی یا خوراکی توجه می‌کند، شما می‌توانید به کودکتان نزدیک‌تر شوید تا بداند که می‌خواهید حرف‌های او را بشنوید. چشمان خود را بازتر کنید و ابروهای خود را کمی بالا بیندازید، انگار مشتاقانه منتظر شنیدن حرف‌های او هستید. سرتان را کمی تکان دهید و یا لبخند بزنید تا تشویق شود در مورد آن صدایی در بیاورد.

اگر کودکتان نمی‌داند که نوبت اوست، شما می‌توانید آن چیز را به کودک نشان دهید و منتظر بمانید تا کاری انجام دهد.

آموزش نوبت‌گیری در قالب بازی

- کودکتان ممکن است به شما نگاه کند، اشاره کند، صدایی از خودش دربیاورد یا کاری انجام دهد.
- مثلاً وقتی با او دالی بازی می‌کنید، ممکن است تلاش کند پارچه را از روی سر شما کنار بزند و صدایی در آورد. مثلاً بگوید «آ».
- معمولاً زمانی که کودکتان از صدا استفاده می‌کند، راحت‌تر متوجه می‌شوید که دارد نوبت‌گیری می‌کند.
- اما گاهی کودکتان بدون این که صدایی از خودش دربیاورد، نوبت‌گیری می‌کند. اگر کودک شما صداهای زیادی بیان نمی‌کند، باید چهره او را نگاه کنید و به اشاره‌ها و کارهای او با دقت توجه کنید.

آموزش نوبت‌گیری با استفاده از سؤال پرسیدن

انواع سؤالاتی که می‌توانید از کودکتان بپرسید:

- سؤالات گزینه‌ای: دو تصویر یا دو وسیله را در مقابل کودک نگه دارید و از او بپرسید: کدومو می‌خوای؟ کودکتان ممکن است به چیزی که می‌خواهد نگاه کند، اشاره کند یا چیزی بگوید.
- سؤالات آره/ نه: سؤالاتی بپرسید که جواب آنها آره / نه باشد و کودک می‌تواند حتی با تکان دادن سرش جواب دهد. مثلاً می‌توانید بپرسید: دوست داری بریم بیرون؟

آموزش نوبت‌گیری با استفاده از کلمه های پرسشی

- سؤالات با کلمه های پرسشی: کودک در این مرحله می‌تواند سؤالاتی را که با «چی؟»، «کو؟» و «کی؟» از او می‌پرسید، با صدا درآوردن یا اشاره کردن جواب دهد. مثلاً اگر از کودکتان بپرسید «یخچال کو؟» کودکتان می‌تواند یخچال را به شما نشان بدهد. یا اگر نتوانست آن را پیدا کند، می‌تواند دستش را به علامت «نیست!» بالا بیاورد.
- کودکان در این مرحله هنوز نمی‌توانند از کلمات استفاده کنند، پس سعی کنید سؤالاتی بپرسید که او بتواند بدون استفاده از کلمات به آنها جواب بدهد. البته منظورمان این نیست که کلاً از این نوع سؤالات از او نپرسید.
- اگر نتوانست به این نوع سوالات جواب بدهد، فوراً آن را به سؤالات آره/نه تبدیل کنید یا این که خودتان جواب آن سؤال را بدهید.
- مثلاً وقتی می‌پرسید «داری چی کار می‌کنی؟» و کودکتان نتوانست جواب دهد، بپرسید «داری بازی می‌کنی؟»

بیش از حد از کودکتان سؤال نپرسید.

زمانی که کودکتان در حال بازی کردن است، مدام از او سؤال نپرسید.

زمانی که در حال بازی کردن است، کار او را توصیف کنید.

زمانی که کودکتان در حال بازی کردن است، به جای این که مدام از او سؤال بپرسید، در مورد کارهایی که او انجام می‌دهد صحبت کنید.

صداسازی‌های کودک را معنی‌دار کنید.

وقتی کودکتان صداسازی‌های بدون معنی مثل «باباباب» می‌گوید، برای معنادار کردن این صداسازی به پدر کودک اشاره کنید و بگویید «بابا». یا مثلاً وقتی می‌گوید «دَ دَ دَ دَ»، با بیان «دَ دَ» و اشاره به در، آن را برای کودک معنادار کنید.

با کودکتان طوری صحبت کنید که بتواند حرفهای شما را بهتر متوجه شود.

در مورد موارد زیر با کودکتان صحبت کنید:

- در مورد اتفاقی که همین الان دارد می‌افتد، حرف بزنید. مثلاً در مورد سگی که دارد هاپ هاپ می‌کند، یا بچه‌هایی که دارند در پارک بازی می‌کنند، یا روشن و خاموش شدن لامپ، یعنی تمام چیزهایی که او دارد می‌بیند و می‌شنود.
- در مورد چیزهای آشنا که قرار است اتفاق بیفتند با او حرف بزنید. مثلاً وقتی که دارید لباس‌هایش را در می‌آورید که حمامش کنید، به او بگویید «داری میری حموم».
- در مورد مسائلی صحبت کنید که چند لحظه پیش اتفاق افتاده‌اند. مثلاً یک دقیقه بعد از این که مامان‌بزرگ می‌رود، می‌توانید بگویید: « مامان‌بزرگ نیست. رفت خونه».
- سعی کنید موقع صحبت کردن با کودکتان در مورد چیزهایی که در بالا گفته شد، از اشاره کردن و شکلک‌های صورت هم استفاده کنید تا او بهتر متوجه حرف‌های شما بشود.
- ممکن است کلمه به کلمه آن چیزی که می‌گویید را درک نکند، اما کم کم تمام کلمه‌ها و جمله‌ها را درک می‌کند.
- یادتان باشد که از جملات خیلی کوتاه استفاده کنید.

با کودکتان طوری صحبت کنید که بتواند بهتر حرف بزند.

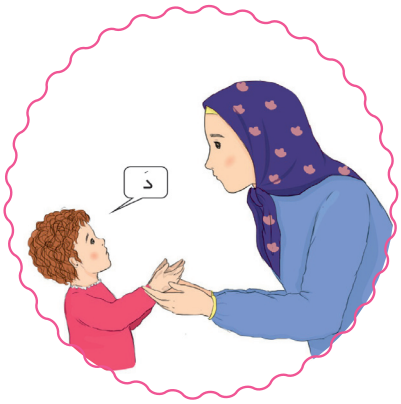
- وقتی که کودکتان دارد با شما ارتباط برقرار می‌کند، جواب شما باید مربوط به آن چیزی باشد که او در آن لحظه به آن توجه کرده است.
- در شرایط یکسان از کلمات یکسان استفاده کنید. مثلاً اگر کودکتان گربه‌ای را می‌بیند و به آن اشاره می‌کند، موقع جواب دادن از همان کلمه‌ای استفاده کنید که همیشه می‌گویید. مثلاً اگر همیشه می‌گویید پیشی، هر بار آن را تغییر ندهید، مثلاً یک دفعه نگویید گربه، دفعه بعد بگویید پیشی یا میو.

- از اسـم چیزها بـه جای گفتن چیزهایـی مثل «این، اون، اون‌ها» اسـتفاده کنید. مثـلاً اگر کودکتان می‌خواهد توپ را بگیرد و شما توپ را به او می‌دهید که با آن بازی کند، به جای این که بگویید «اینُ بگیر»، بگویید «توپُ بگیر».

یک روش برای تقویت درک و حرف زدن کودک

وقتی با کودکتان حرف می‌زنید، سـعی کنید کلمات مهم را تکرار کنید. مثلاً اگر کودکتان به شـما نشان می‌دهد که دست‌هایش کثیف شده است، این طور به او بگویید: «دستت کثیف شده» و کلمه کثیف را بار دیگر موقع شستن دست‌هایش تکرار کنید. مثلاً بگویید دستت کثیف شده، بذار بشورمش.

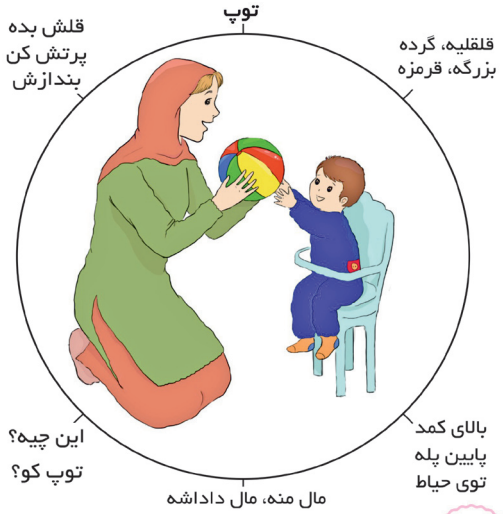

به کودکتان در مورد محیط اطرافش اطلاعات بیشتری بدهید.

وقتـی با کودکتان حرف می‌زنید، معمولاً اسـم چیزهای مختلف را به او می‌گویید (مثلاً بسـتنی، توپ)، اما این به تنهایی کافی نیست. لازم است در مورد آن چیزها، اطلاعات بیشتری به کودکتان بدهید.

مثلاً در مورد توپش می‌توانید چیزهای مختلفی به او بگویید:

اسمش: توپ
کجاست: بالای کمد، پایین پله، توی حیاط
توپ چه‌جوریه: قلقلیه، گرده، بزرگه، قرمزه
مال کیه: مال منه، مال داداشه
باهـاش چـی کار می‌کنی: قلش بـده، پرتش کن، بندازش
کلمات پرسشی: این چیه؟ توپ کو؟

چگونه با کودکم کتاب بخوانم؟

- حالا که کودکتان می‌تواند چند کلمه را متوجه بشود و بعضی تصاویر را می‌شناسد، از کتاب خواندن لذت خواهد برد.
- کودکتان از بعضی از کتاب‌هایش بیشتر خوشش می‌آید و از شما می‌خواهد آن را بارها و بارها برایش بخوانید. هر بار که برای کودکتان کتاب می‌خوانید، یک کلمه یا نکته جدید یاد می‌گیرد. بنابراین حتی اگر کودکتان از شما خواست ده‌ها بار یک کتاب را برایش بخوانید، حوصله کنید و بخوانید.
- بهترین نوع کتاب‌ها برای کودکان در این مرحله رشد، کتاب‌هایی است که تصاویر رنگی و بزرگتر و نوشته کم داشته باشند.
- اگر کتابی در دسترس نداشتید، خودتان روی کاغذ برای کودک نقاشی بکشید یا تصاویر کتاب‌های درسی فرزند بزرگتر را ببرید و روی کاغذ بچسبانید.

رشد زبان

والدین عزیز

اگر فرزند شـما نسـبت به همسـالانش تعداد کلمه های کمی بیان می‌کند و یا طول جمله های بیانی او کوتاه‌تر اسـت این نشـانه را باید جدی بگیرید چون می تواند نشـان دهنده تأخیر او در رشـد و یادگیری مهارت های گفتار و زبان باشد.

بـرای یادگیری گفتار و زبان کـودکان باید به اندازه کافی رفتارهای صحیح و الگوهای درسـت ارتباطی و زبانی را ببینند و بشنوند. بهترین زمان برای یادگیری هنگامی است که کودکان با بزرگسالان به خصوص والدین خود ارتباط برقرار می‌کنند. در طی این ارتباط کودکان با اسـتفاده از رفتارها و الگوهای ارتباطی و زبانـی که از بزرگسـالان آموخته‌اند از والدین خود اطلاعاتی می خواهند ویـا اطلاعاتی را با آنها در میان می‌گذارند، و درخواست ها، افکار و احساسات خود را بیان میکنند.

بـا توجـه به نکاتی که بیان شـد، افزایـش آگاهی شـما از چگونگی رشـد مهارت های ارتباطـی، زبانی و گفتـاری و نحوه رفتار با کودک دارای تأخیردر رشـد گفتار و زبان به ارتقـاء و یا جبران تأخیر کودک کمک شایان توجهی خواهد کرد.

والدین عزیز سطح صحبت کردن و فهمیدن فرزندتان را با فهرست مهارت های رشد زبان در ابتدای این بسـته مقایسـه کنید و در صورتی که علایم هشـدار را در کودک خود می بینید به توصیه ها و شیوه های بیان شده در این کتاب عمل کنید.

والدین گرامی الگوها و شـیوه های رفتاری،ارتباطی و زبانی در این بسـته به شـما معرفی می شـوند که به صورت غیرمسـتقیم تعـداد کلمه های بیانی و طول جمله فرزند شـما را افزایش می دهند. همچنین توانایی و مهارت تعریف و توصیف اتفاقات و وقایع را در او بهبود می بخشند. در ضمن، کیفیت گفت وگو و مهـارت مکالمـه را در او ارتقاء می‌دهند. با به‌کارگیری این روش ها توانایی قصه‌گویی و داسـتان گفتن با کتاب یا بدون استفاده از آن پرورش می یابد. در نهایت به کودک کمک خواهد شد تا ارتباط شفاهی واضح و شفافی با دیگران برقرار کند.

به یاد داشـته باشـید که هیچ وقت کودک را وادار به صحبت با کلمه ها و جمله های مورد نظر خودتان نکنید. کودک نباید برای صحبت کردن تحت فشـار و اجبار باشـد. این یک هشـدار مهم اسـت که اگر نادیده گرفته شود عواقب جبران‌ناپذیری دارد.

پس از مطالعه روش ها و به کار گرفتن صحیح آنها، تأثیر اسـتفاده از آنها را بر رشـد صحبت کردن و درک او یادداشـت کنید. اگر در مدت سـه ماه در او پیشرفت و تغییری مشاهده نکردید در اولین فرصت برای تشخیص و درمان تخصصی به گفتاردرمانی مراجعه کنید.

اهدافی که در این کتاب برای یادگیری کودکان در نظر گرفته شده است عبارتند از:

- به گفته های گوینده توجه کنند و پاسخ مناسب بدهند.
- شروع کردن مکالمه را یاد بگیرند.
- به تدریج جمله های طولانی تری به کار ببرند.
- در مکالمه / گفت‌وگو شرکت کنند و بتوانند برای دوره طولانی مکالمه را حفظ کنند.
- راجع به یک موضوع (اتفاقات روز و یا انجام کارهای روزمره) به ترتیب زمانی و هدفمند صحبت کنند.
- از روی کتاب مصور داستان کوتاه بیان کنند.

اهدافی که در این کتاب برای یادگیری والدین یا مراقبان در نظر گرفته شده‌اند عبارتند از:

- از روش های مختلف برای جلب توجه کودک استفاده کنند.
- رو در رو با کودک ارتباط برقرار کنند و نام او را بگویند.
- در برقراری ارتباط با کودک صبور باشند.
- از کلمه ها و جمله های متنوع، ایما و اشاره در موقعیت های مختلف استفاده کنند.
- کلمه ها و جمله های کودک را به روش صحیح تقلید، تکمیل و تفسیر کنند.
- کودک را به ادامه دادن مکالمه تشویق کنند (پرسش و پاسخ مناسب و یا اظهار نظر کردن برای افزایش انگیزهٔ ادامه دادن مکالمه روش های کارآمدی هستند).
- پرسش هایی مطرح کنند که کودک پاسخ آنها را می داند و می تواند جوابگو باشد (چون هدف تقویت بیان کودک است).
- در کودکان بزرگ‌تر گاهی پرسش هایی مطرح کنند که برای کودک جالب باشد و انگیزه او را برای یادگیری و مکالمه افزایش دهد.
- پرسش هایی مطرح کنند که پاسخ سرراست ندارند و کودک باید کمی فکر کند.
- کتاب خوانی برای کودک را ازسطح نامیدن تصاویر کتاب تا تعریف داستان انجام دهند.

در بخش بعدی توصیه ها و راهنماهای خانواده برای ارتقاء رشد زبان کودک آورده شده است.

قبل از صحبت با کودک، توجه او را جلب کنید.

برای کودک، بازی کردن و هم زمان گوش دادن به دستور بزرگسالان کار مشکلی است. شما با گفتن نام کودک، توجهش را به خودتان جلب کنید و بعد دستور خود را بدهید. زیرا او حین بازی، متوجه پرسش یا درخواست بزرگسالان نمی‌شود.

چهره به چهره با کودک صحبت کنید.

وقتی رو در رو و هم سطح کودک باشید، راحتتر می‌توانید با او صحبت کنید. در این حالت او می‌تواند حرکات چهره، دهان، و نحوه تلفظ صداها را ببیند و هر دوی شما منظور هم را بهتر می‌فهمید.

با صبوری به گفتار کودکتان گوش بدهید.

کودک در حین صحبت با بزرگسال برای جمع بندی افکارش به زمان بیشتری نیاز دارد. بنابراین با نگاه کردن و تماس چشمی و کمی خم شدن به سمتش ارتباط را حفظ کنید. با صبر و آرامش گوش کنید و نشان بدهید منتظر و مشتاق ادامه گفت و گو هستید.

صحبت کردن را برای کودک خوشایند و لذت بخش کنید.

برای یادگیری صداها، کلمه ها و جمله ها، از بازی هایی استفاده کنید که برای کودک جالب و لذت بخش است. از درآوردن صدای خنده دار یا لوس حرف زدن و بیان گفته های خنده دار خجالت نکشید. این کار کودک را برای فهمیدن و گفتن شوخی ها نیز آماده می‌کند.

هنگام حرف زدن از ایماء و اشاره استفاده کنید.

وقتی کودک معنی کلمه‌ای را نمی‌فهمد، شما در حین بیان آن کلمه، از حرکات چهره، ایماء، اشاره و گفتار اغراق آمیز استفاده کنید. مثلاً برای فهم بهتر معنای کلمه پرواز، پدر می‌گوید «پروانه پرواز می‌کند» و دست ها را به شکل پرزدن باز می‌کند. حرکات بدن، صورت، ایماء و اشاره به فهماندن گفتار کمک می‌کند.

کلمه ها، گفته ها و جمله های کودکتان را تقلید و تکمیل کنید.

تقلید و تکمیل گفته های کودک توسط شما، به او نشان می دهد که گفتارش برای شما با ارزش است و بدین ترتیب تشویق می شود که به صحبتش ادامه دهد.

گفته های کودک را کامل کنید.

به گفته های کودک یک یا دو کلمه اضافه کنید. به این ترتیب الگوی گفتاری درست و کامل تری را نشانش می دهید. همچنین بسیار واضح صحبت کنید. با این عمل به کودکتان نشان می دهید حرفش را فهمیده اید. با این شیوه کودک یاد می گیرد که با کمی تلاش می تواند منظورش را بهتر منتقل کند.

کلمه ها و جمله های جدید اضافه کنید و در مورد احساس کودک صحبت کنید.

وقتی کودک با کلمه ها یا جمله های ناقص و کوتاه شروع به صحبت می کند شما با اضافه کردن عبارت ها، جمله ها و گفتن ایده های جدید کلام او را بازگویی کنید. با این کار هدف او را واضح تر می کنید. همچنین این کار درک و فهم او را از کلمه ها و جمله ها عمیق تر می کند و به او شیوه جدیدی برای حرف زدن و فکر کردن نشان می دهد.

کلمه‌ها و یا عبارت‌های نادرست کودک را تصحیح و طولانی‌تر کنید.

زمانی که کودک در حال بازی است یا کاری را انجام می‌دهد، درباره آن صحبت کنید. کلمه‌های مهم را در جملات متنوع به صورت مکرر به‌کار ببرید. به یاد داشته باشید شما فقط یک کلمه به جمله کودک اضافه کنید و شکل صحیح کلمه‌ها و جمله‌ها را بسیار واضح و شمرده و با مکث بیان کنید. بیان کلمه‌ها و جمله‌ها بیش از یک بار به کودکان کمک می‌کند متوجه کلمه‌های جدید در گفته‌های شما شوند و آن کلمه‌ها را یاد بگیرند.

درباره کارها و توانایی‌های کودکان اظهارنظر کنید.

کودک از شنیدن نظرات شما که ساده بیان شده است کلمه‌های جدیدی یاد می‌گیرد و این کار مانند معجزه‌ای بین شما و کودک گفت‌وگویی را راه می‌اندازد.

از همهٔ حواس استفاده کنید.

زمانی که چند حس کودکان در انجام کاری فعال است از این موقعیت برای آموزش افعال، اسامی و صفات استفاده کنید. برای مثال هنگام خوردن میوه کودک را به بوییدن و لمس کردن و چشیدن میوه‌ها تشویق کنید و کلمه‌ها و جمله‌های مناسب به کار ببرید.

مکان‌های جدید فرصت یادگیری کلمات جدید را افزایش می دهد.

کودک را به مکان‌های جدید ببرید و اجازه دهید چیزهای جدید و جالب را کشف کند. راجع به آن چه می‌بیند صحبت کنید و به پرسش‌های او پاسخ دهید.

در بازی به کودک خود کلمه‌ها را آموزش دهید.

در بازی به کودک خود جمله‌سازی یاد دهید.

هنگام بازی از شعر و آواز استفاده کنید.

بازی هایی که همراه با شعر هستند به کودکان کمک می‌کنند تا علاوه برکلمه های شعر، ریتم و آهنگ را هم بیاموزند. بعد از این که شعر مورد علاقه‌اش را بارها خواندید کمی بعد اگر خواندن شعر را متوقف کنید او تلاش می‌کند کلمه های آن را بگوید و حرکاتش را انجام دهد.

از کودک خود سوال کنید

سؤال هایی خوب هستند که کودک را به فکر کردن و بیان کلمات متنوع وادار کنند. همچنین موجب ادامه یافتن گفت و گوی مادر با کودک شوند. توجه داشته باشید معمولاً پرسش هایی با پاسخ های بلی و خیر جریان گفت و گوی طبیعی را متوقف می‌کنند. در صفحات بعد روش خوب سؤال کردن را مرور می‌کنیم.

از کلمه های پرسشی (کجا، کِی، کی، چرا، چطور، کدام، چند) استفاده کنید.

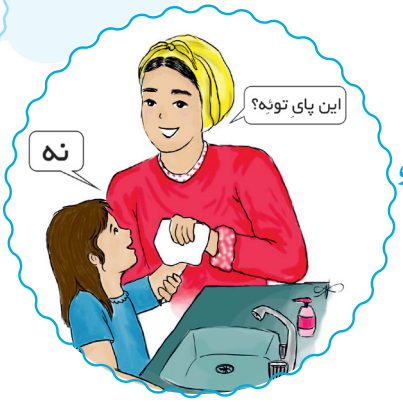

روش سؤال پرسیدن بالا
باعث می شود کودک کمی فکر کند.

روش سؤال پرسیدن بالا باعث
ادامه گفت و گو نمی شود.

پرسیدن سؤال به این روش باعث ادامه گفت و گو نمی‌شود.

اما روش سؤال پرسیدن مقابل باعث می‌شود کودک کمی فکر کند.

سؤالاتی بپرسید که کودک باید جواب آن را انتخاب کند.

درخواست کردن را آموزش دهید.

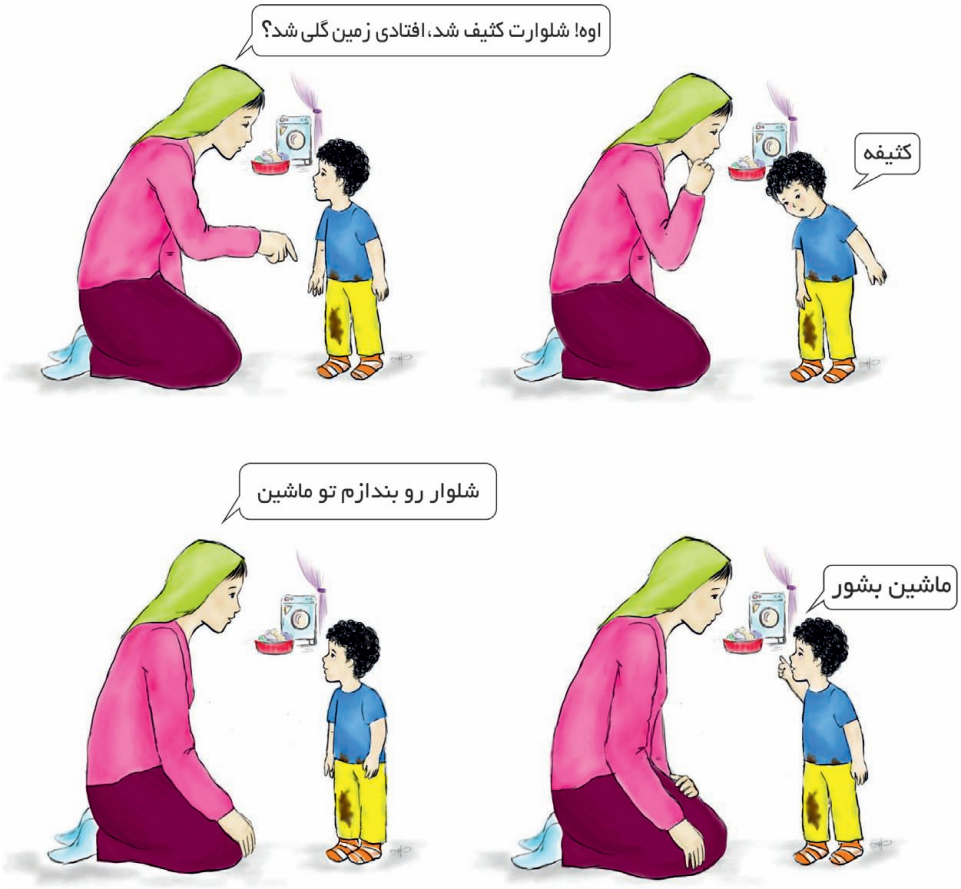
شرایطی فراهم کنید تا کودکان از شما درخواست کنند. گاهی توی لیوان مقدار کمی آبمیوه یا شیر بریزید یا به جای یک تکه بزرگ شیرینی یک تکه کوچک بدهید و سپس منتظر بمانید تا او درخواست کند. به محض درخواست مقدار کمی بدهید و بعد مجدداً منتظر درخواست او باشید.

به ادامه دادن مکالمه کمک کنید.

وقتی کودکان مکالمه و گفت‌وگو را شروع می‌کنند برای ادامه مکالمه و طولانی کردن گفت و گو به آنها کمک کنید.

- کودک با گفتن یک کلمه (کثیف) ارتباط را با مادر شروع می‌کند.
- مادر با تفسیر و تکمیل کردن گفته های کودک به او نشان می‌دهد که گفته های او را شنیده و برای او مهم هستند.
- کودک با اشاره یا گفتن کلمه یا یک جمله کوتاه راه حلی را پیشنهاد می‌کند.
- مادر با تأیید گفته های کودک و تکمیل و تفسیر آنها مکالمه را ادامه می‌دهد.

موقعیت حل مسئله فرصت مناسبی برای یادگیری کلمات و جملات است

زمانی که کودکان در حال انجام کاری هستند و با مشکلی مواجه می‌شوند از این موقعیت ضمن کمک به حل مسئله برای آموزش افعال، اسامی و صفات استفاده کنید. به عنوان مثال:

جا نمیشه «فعل منفی»، بزرگه «صفت»، کامیون بزرگه «اسم»، جعبه کوچیکه «اسم»

برای کودک وقت بگذارید.

وقتی کودک با شما شروع به صحبت می‌کند لحظه‌ای کار خود را کنار بگذارید و همسطح او شوید و با صمیمیت پاسخ بدهید.

حین بازی، مکالمه و قوانین آن را آموزش دهید.

ابتدا چیزی بگویید که جالب باشد. بعد منتظر واکنش کودکتان بمانید. کودک ممکن است بخندد، به چیزی اشاره کند، یا سؤالی بپرسد. بعد از واکنش کودک و پاسخ شما به رفتار و یا گفتار او، گفت و گو را کمی ادامه داده و بعد خاتمه بدهید تا او متوجه شود که شما گفت‌وگو را تمام کرده‌اید. بازسازی اوقات صرف صبحانه و یا عصرانه زمان های خوبی برای آموزش و تمرین گفت‌وگو و مکالمه هستند.

کودک را وادار به حرف زدن نکنید.

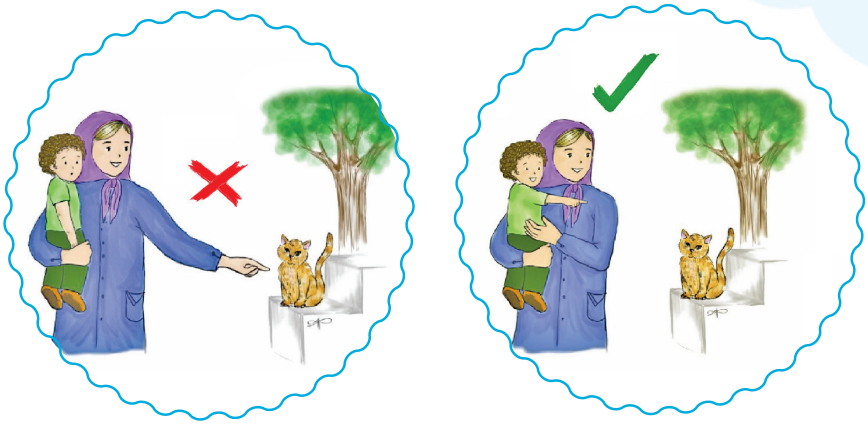
هیچ وقت کودکتان را وادار به سلام کردن و حرف زدن با افرادی که او نمی‌شناسد نکنید. اصرار و پافشاری به حرف زدن کودک، معمولاً سبب کاهش اعتماد به نفس و دلسرد شدن آنها از حرف زدن می‌شود.

کودک را سؤال پیچ نکنید.

مانند یک معلم هنگام گرفتن امتحان از دانش‌آموزان، دائماً از کودک خود سؤال نکنید. خصوصاً وقتی اطمینان دارید او پاسخ سؤال شما را نمی‌داند یا نمی‌تواند بیان کند. البته به این معنی نیست که از کودک سؤال نپرسید. اجازه بدهید او سوال کند و شما به سوالات او پاسخ دهید.

گفته‌های اشتباه کودک را گوشزد نکنید.

اگر کودک کلمه یا فعلی را اشتباه بیان کرد مانند مثال تصویر فوق که هدف کودک درخواست شیر است اما می‌گوید «شیر خوردم»، در این موقعیت اشتباهش را تذکر ندهید و به سادگی شکل صحیح کلمه یا فعل را بیان کنید. به این طریق، شما تلاش کودک برای برقراری ارتباط را تشویق کرده‌اید و بدون تأکید بر اشتباهش، کلمه یا جمله صحیح را به صورت الگو ارائه کرده‌اید.

برای کودک کتاب بخوانید و قصه بگویید.

برای کودکان در هر سنی که باشند کتاب قصه بخوانید زیرا به کودک کمک می‌کند تا:

- توجهش را افزایش دهد.
- دنیای خود را بهتر بشناسد.
- تعداد کلمه هایی که می‌فهمد و می‌گوید را افزایش دهد.
- گفتن جمله های درست و طولانی را یاد بگیرد.
- ترتیب و توالی بیان اتفاقات را بفهمد، حفظ کند و بیان کند.
- بفهمد که کتاب ها جالب هستند و مطالب زیادی یاد می‌دهند.
- برای یادگیری در مدرسه آماده شود.

وقتی با کودک کتاب می‌خوانید جای راحتی را پیدا کنید.

رو به روی هم

کودک روی پاهای شما

کودکان در هر سنی به شیوه‌ای متفاوت از کتاب لذت می‌برند.

۱. کودکان کوچک تصور می‌کنند مزه کتاب از شکل آن بهتر است! در این سن کتاب‌های پارچه‌ای و مقوایی بخرید یا بسازید.

۲. کمی که بزرگتر شدند از کتاب‌هایی خوششان می‌آید که بتوانند آنها را دستکاری کنند، ببویند و یا صدایش را بشنوند. کتاب‌هایی تهیه کنید که مثلاً صدایی بدهد (زنگوله داشته باشد یا بوق بزند)، برچسب داشته باشد و یا تصاویر آن قابل جدا کردن باشد.

۳. در مرحله بعد کودکان دوست دارند چیزهایی را که می‌شناسند در کتاب ببینند و اسم آنها را بگویند.

۴. به تدریج کودکان در مورد تصاویر کتاب، جمله‌هایی را می‌گویند که ممکن است به داستان کتاب مربوط نباشد، یعنی اشخاص، حیوانات، موقعیت یا مکانی را توصیف می‌کنند.

۵. حالا دیگر کودک جمله‌هایی را بیان می‌کند که ترتیب رخداد وقایع را نشان می‌دهد.

۶. در مرحله ششم، مسئله یا مشکلی که در داستان مطرح است را با جمله‌هایی توضیح می‌دهند که علت حوادث و اثرات آن را بیان می‌کند و به هم مرتبط هستند. البته در این مرحله هنوز خیلی از اطلاعات مهم در داستان را نمی‌توانند منتقل کنند. ممکن است نتوانند بین مسئله و راه حل گفته شده و هدف داستان رابطه‌ای ایجاد کنند.

۷. در این مرحله داستانی شامل چند بخش می‌گویند که رابطه علّی را در هر بخش بیان می‌کند. هر بخشی را که بیان می‌کنند انگیزه‌ای برای بیان بخش بعدی است.

کتاب خوب

- کودک کتاب‌هایی را دوست دارد که پر از تصویر هستند (تصویر افراد، حیوانات، پوشاک، وسایل منزل، وسایل نقلیه و تصاویر واضحی از افرادی که کارهای مختلف انجام می‌دهند یا تصاویری که حوادث روزمره را نشان می‌دهند).
- کودک دوست دارد برای خودش به صورت شخصی کتاب‌هایی داشته باشد. می‌توانید از آلبوم عکس‌های خانوادگی، از روزهای مهم و به یاد ماندنی در کنار خانواده مثل جشن تولد، یا مهمانی کتاب‌های جالب درست کنید و زیر آن جمله‌های مرتبط بنویسید.
- برای او کتاب بخرید یا حتی با کمک هم یک کتاب با چسباندن تصاویر مختلف و یا کشیدن نقاشی در یک دفترچه بسازید.

وقتی کتاب می‌خوانید:

- اشکالی ندارد که فقط در مورد تصاویر کتاب صحبت کنید (شاید صحبت کردن راجع به تصاویر کتاب از خواندن آن برای کودک جالب‌تر باشد).
- اشکالی ندارد توضیحات شما با آن چه در کتاب نوشته شده مطابقت نداشته باشد.
- اشکالی ندارد واژه‌ها را تغییر دهید.
- اشکالی ندارد که نام کودک خودتان را در داستان بگذارید.

- حتی اشکالی ندارد ابتدا صفحه آخر را برایش بخوانید یا هر صفحه دیگری که کودک دوست دارد.
- بهتر است نوبت را رعایت کنید. مثال: «علی حالا تو به من بگو چی دیدی؟»
- بهتر است صداهایی را تولید کنید و یا حرکاتی را انجام دهید که به کودک برای درک معنی کلمه یا جمله کمک کند. مثال: «این کلاغه، کلاغ قارقار می‌کنه.»
- بهتر است از بارها خواندن یا تعریف کردن یک صفحه یا یک قصه خسته نشوید، کودک از شنیدن مکرر آنها لذت می‌برد.
- بهتر است داستان های ساختگی خودتان را بگویید. این نوع داستان ها را کودک بیشتر از انواع دیگر دوست دارد، به ویژه اگر در مورد خودتان یا خودش باشد.
- داستان های واقعی از داستان های غیرواقعی زیباتر و جذاب تر هستند.

درک شنیداری

والدین گرامی این بسته اگرچه با توجه به کودکان دارای مشکلات شنوایی یعنی کودکانی که کاشت حلزون شده‌اند یا از سمعک استفاده می‌کنند تهیه شده است، برای کودکانی که شنوایی طبیعی دارند هم قابل استفاده است. بنابراین شما می‌توانید در صورتی که کودکتان مشکل شنوایی دارد یا ندارد برای بهبود درک شنیداری او از این بسته استفاده نمایید و باعث تقویت درک و فهم بهتر او از صداهای محیطی و همچنین صحبت‌های اطرافیان شوید. فقط یک مورد از توصیه‌ها (خوشایندسازی استفاده از سمعک یا دستگاه کاشت حلزون) مخصوص کودکان دارای مشکلات شنوایی است و برای کودکان دارای شنوایی طبیعی کاربرد ندارد.

آشنایی با منبع تولید صدا (۱)

در حالی که یک وسیله صدادار را به صدا درمی‌آورید، کودک را به سمت منبع تولید صدا ببرید و به او نشان دهید و مجدداً آن را به صدا درآورید.

آشنایی با منبع تولید صدا (۲)

در صورت امکان وسیله را به او بدهید و اجازه دهید خودش آن را به صدا درآورد.

توجه به صداهای مداوم (۱)

جاروبرقی روشن است.

وسیله‌ای مانند جاروبرقی، چرخ گوشت یا آبمیوه‌گیری را روشن کرده و توجه کودک را به صدای آن جلب کنید.

توجه به صداهای مداوم (۲)

جاروبرقی خاموش است.

پس از چند ثانیه آن را خاموش کنید و به کودک نشان دهید که دیگر صدایی نمی‌آید. این کار را چندین بار با وسایل مختلف تکرار کنید.

توجه به جهت تولید صدا (۱)

صداکردن کودک از پشت سر
کودک را از جهات مختلف (پشت سر، جلو، سمت چپ و راست) صدا کنید تا او به سمت شما برگردد.

توجه به جهت تولید صدا (۲)

برگشتن کودک به سمت منبع صدا
این کار را می‌توانید با به صدا درآوردن اشیاء صدادار مثل جغجغه، سوت وسایر وسایل هم انجام دهید.

خوشایندسازی استفاده از سمعک یا دستگاه کاشت حلزون (۱)

زمانی که سمعک را روی گوش کودک می‌گذارید یا دستگاه او را روشن می‌کنید، به او لبخند بزنید.

خوشایندسازی استفاده از سمعک یا دستگاه کاشت حلزون (۲)

پس از روشن کردن وسیله، با او با لحن شاد صحبت کنید یا برایش شعر بخوانید و با هم دست بزنید.

بازی شناسایی منبع صدا (۱)

چند وسیله صدادار را که کودک قبلاً با صدای آنها آشنا شده، جلوی او بگذارید و به او بگویید چشم‌هایش را ببندد. یکی از وسایل را به صدا درآورید.

بازی شناسایی منبع صدا (۲)

به کودک بگویید چشم‌هایش را باز کند و بگوید صدایی که شنید، مربوط به کدام وسیله بود.

بازی شناسایی منبع صدا (۳)

در صورتی که پاسخ کودک صحیح بود، او را تشویق کنید.

حذف صداهای مزاحم (۱)

نمونه نادرست

در زمان صحبت با کودک وسایلی را که صدای زیاد دارد، خاموش کنید.

حذف صداهای مزاحم (۲)

نمونه درست

نگاه کردن به کودک در زمان صحبت کردن

هنگامی کـه با کودکتان صحبت می‌کنید، درسـت رو به روی او قرار بگیرید تا چهره شما را به صورت کامل ببیند. دقت کنید که میزان نور محیط کافی باشد.

استفاده از حالات مختلف چهره در زمان صحبت کردن (۱)

حالت خوشحالی

با توجه به موضوع صحبت از حالات مختلف چهره در زمان صحبت کردن استفاده کنید.

استفاده از حالات مختلف چهره در زمان صحبت کردن (۲)

حالت تعجب

شناسایی صداهای دارای بلندی متفاوت (۱)

صدای بلند

بـا ایجاد صداهایی که بلندی آنها متفاوت اسـت، کودک را با مفهوم صدای آهسـته و بلند آشـنا کنید و سپس پس از تولید هر صدا از او بپرسـید این صدا آهسته (یواش) بود یا بلند؟

شناسایی صداهای دارای بلندی متفاوت (۲)

صدای آهسته

صحبت با لحن‌های مختلف (۱)

صدای بم

زمانی که برای کودک قصه می‌گویید، برای هر شخصیت داستان صدای خاصی تولید کنید که با بقیه متفاوت باشد.

صحبت با لحن‌های مختلف (۲)

صدای بچگانه

صحبت با لحن‌های مختلف (۳)

صدای نازک

شناسایی صداهای مقطع و ممتد (۱)

بوق مقطع

به کودک نشـان دهیـد که بین بعضی صداها سـکوت است و بین برخی نیست.

شناسایی صداهای مقطع و ممتد (۲)

بوق ممتد

بازی شناسایی صدای افراد (۱)

در حالی که چشم‌های کودک بسته است، اطرافیان نزدیک کودک یک به یک با او صحبت می‌کنند.

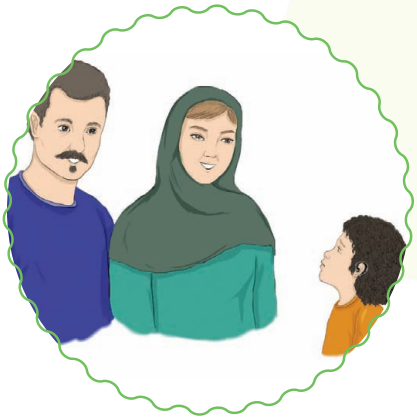
بازی شناسایی صدای افراد (۲)

بعد از شنیدن صدا، چشم‌های کودک باز می‌شود و او از روی آلبوم تصاویر، عکس فردی را که با او صحبت کرده، نشان می‌دهد.

بازی شناسایی صدای افراد (۳)

در صورتی که پاسخ کودک صحیح بود، جایزه می‌گیرد.

صحبت نکردن چند نفر با کودک به صورت همزمان (۱)

نمونه نادرست

در زمانی که می‌خواهید با کودک صحبت کنید، هر بار فقط یک نفر صحبت کند و تا زمانی که صحبت نفر اول تمام نشده، نفر بعد صحبت نکند.

صحبت نکردن چند نفر با کودک به صورت همزمان (۲)

نمونه درست

توجه به صداهای هشداردهنده (۱)

صدای ماشین

کودک را با انواع صداهای آگاه‌ساز و هشداردهنده آشنا کنید.

توجه به صداهای هشداردهنده (۲)

صدای موتور

توجه به صداهای هشداردهنده (۳)

صدای زنگ در

صحبت کردن با صدای طبیعی

در زمان صحبت با کودک، بلندی صدای شما باید طبیعی باشد، همان طور که با دیگران صحبت می‌کنید.

نمونه نادرست

نمونه درست

دادن فرصت پاسخ به کودک (۱)

مادر صحبت می‌کند و کودک گوش می‌کند.
زمانی که با کودک صحبت می‌کنید، بعد از هر یک یا دو جمله به او فرصت پاسخ دادن بدهید.

دادن فرصت پاسخ به کودک (۲)

کودک صحبت می‌کند و مادر گوش می‌کند.

عـدم صحبت با کـودک در زمانی که بـا دهانتان فعالیت دیگری انجام می‌دهید (۱)

نمونه نادرست

حین غذاخوردن، سیگار کشیدن یا آدامس جویدن با کودک صحبت نکنید. چون در این صورت نمی‌تواند دهان شـما را درحین صحبت کردن به صورت کامل ببیند.

عـدم صحبت با کـودک در زمانی که بـا دهانتان فعالیت دیگری انجام می‌دهید (۲)

نمونه درست

صحبت کردن با سرعت طبیعی

در زمـان صحبـت با کودک، سـرعت گفتار شـما باید طبیعی باشـد. سـرعت کم یا زیاد گفتـار مانع درک کامـل گفته های شما توسط کودک می‌شود.

خواندن شعر و ترانه کودکانه (۱)

بـرای کودک خود، مرتب شـعر و ترانه کودکانه بخوانید و همزمان او را تکان دهید.

خواندن شعر و ترانه کودکانه (۲)

کـودک را تشـویق کنید که با شـنیدن این ترانه ها دسـت بزند.

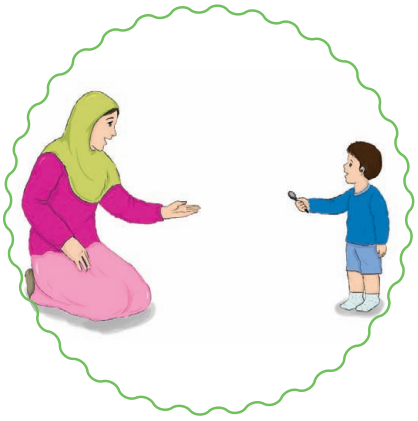

تمرین گوش کردن (۱)

درک گفتار از فاصله نزدیک

بـه کودک یاد دهیـد برای فهمیـدن گفتار دیگـران، باید خـوب گوش کنـد. چنان چه کـودک از فاصلـه نزدیک و در محیط بدون سـروصدا، گفتار شما را متوجه می‌شود، فاصله خود را از کودک بیشتر کنید تا تلاش بیشتری برای فهمیدن گفتار شما بکند.

تمرین گوش کردن (۲)

درک گفتار از فاصله دور

تمرین گوش کردن (۳)

همان گفتـه را زمانی که صدای دیگـری در محیط وجود دارد، بیان کنید.

تلفظ صداهای گفتار

مادر و پدر گرامی

در این بسته مطالبی مهم در ارتباط با گفتار و تلفظ صداهای گفتاری کودکتان قرار داده شده است. در ابتدای این بسته شما شکلی را مشاهده می‌کنید که حاوی اطلاعات ضروری در ارتباط با سن ظاهر شدن هر صدا و اشتباهات تلفظی رایج کودکان تا پیش از دبستان است. هروقت سؤالی برای‌تان پیش آمد که فرزندم کدام صداهای گفتاری را در چه سنی باید بتواند بیان کند به این تصویر مراجعه کنید. در قسمت بالای این تصویر شما سن ظاهر شدن صداهای گفتاری و در پایین تصویر خطاهای رایج در گفتار کودکان را می بینید. در مورد خطاهای گفتاری هشیار باشید. تعداد آنها در هیچ سنی نباید بیشتر از چهار بار باشد، چرا که سبب می شود گفتار فرزند شما برای دیگران غیر قابل فهم بشود. اگر با چنین موردی مواجه شدید لازم است حتماً با یک گفتاردرمانگر مشورت کنید.

نحوه رو به رو شدن با نشانه های خطر و خطاهای تلفظی کودکان را قبلاً در ابتدای این بسته مطرح کردیم. این نکته را همیشه به یاد داشته باشید و به دیگران هم گوشزد کنید: ما هیچ وقت اجازه نداریم اشتباهات تلفظی فرزندمان را نشانه شیرین زبانی او بدانیم یا تلاش کنیم مانند او صحبت کنیم یا او را تشویق کنیم. البته جالب است بدانید بسیاری از کودکان ممکن است در طول دوران تکامل خود با چنین خطاهایی رو به رو بشوند. بسیاری از والدین برایشان این سؤال پیش می آید که «چرا فرزند من نمی‌تواند خوب حرف بزند اما دخترخاله‌اش که هم‌سنش است مثل بلبل حرف می‌زند؟» در نبود یک سری علت مانند شکاف کام و کم‌شنوایی و مشکلات هوشی، چرایی این موضوع تفاوت های فردی است. بعضی از کودکان ممکن است دیرتر از سایر هم‌سالانشان در برخی مهارت ها به رسش (پختگی) در حرکت اندام های گفتار یا مهارت های زبانی برسند. برخی از کودکان نیز ممکن است در شرایطی به سر ببرند که احتمال بروز خطاهای گفتاری برایشان بیشتر باشد. ما تعدادی از این نشانه های خطر را در جدولی در ابتدای بسته گذاشته‌ایم. هدفمان از آوردن این نشانه ها این است که بگوییم مثلاً اگر فرزندتان زیاد سرما می خورد (بیش از سه بار در یک ماه) این یک علامت هشدار دهنده است که حواستان باشد ممکن است در آینده در معرض اشکالاتی در تلفظ صداهای گفتاری قرار بگیرد پس باید مراقب باشید و در صورت بروز مشکل ضمن رجوع به توصیه های این کتاب به متخصصان مانند گفتار درمانگر، متخصص اطفال مراجعه کنید تا اقدامات لازم را به شما گوشزد کنند.

در بخش پیش رو توصیه هایی هست که برای کسب برخی از مهارتها که برای تلفظ صداهای گفتاری مهم است آورده شده است. اگر کودکتان این مهارت ها را دارد او را تشویق کنید، اگر آن مهارت را ندارد ضمن آن که به توصیه کتاب عمل می‌کنید در اولین فرصت به یک گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

گوشه‌گیر شدن کودک به دلیل ناتوانی در بیان درست صداهای گفتار

هر چه کودک بزرگ‌تر می‌شود گفته هایش برای دیگران قابل فهم‌تر می‌شود. تقریباً تا حدود ۴ سالگی اطرافیان و آشنایان باید بیشتر آن چه را که کودک می‌گوید متوجه شوند. گاه پیش می‌آید هم‌سالان کودکتان به این دلیل که حرف‌های او را متوجه نمی‌شوند با او ارتباط برقرار نکنند. حتی ممکن است به همین دلیل کودکتان گوشه‌گیر شود و کمتر با کودکان همسن و سالش بازی کند.

عصبانی شدن کودک در اثر ناتوانی در بیان و تلفظ درست صداها و کلمه ها

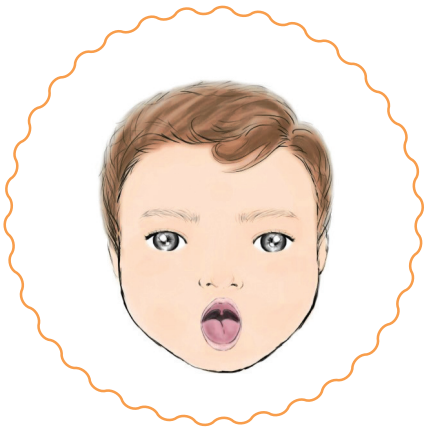
یکی از دلایل پرخاشگری و گوشه‌گیری این است که کودکتان صداهای گفتاری را درست تلفظ نمی‌کند. ضمن آن که لازم است در اولین فرصت به گفتاردرمانگر مراجعه کنید در ادامه تمرین هایی آمده است که انجام آن می‌تواند به بهبود عملکرد اندام هایی که در تلفظ صداهای گفتاری نقش دارند کمک کند.

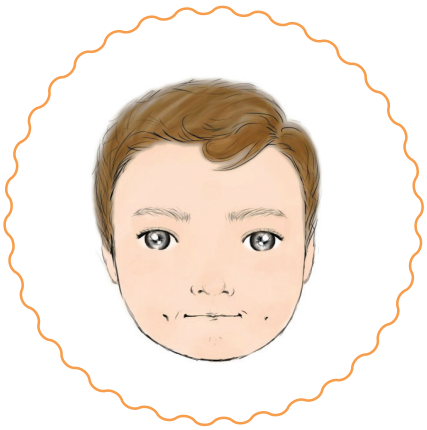
تمرین هایی برای تقویت کارکرد عضلات لب، فک ها، و زبان

اگر کودکتان در کارهایی مثل فوت کردن، سق زدن، سرفه کردن، لیسیدن لب ها، بوسیدن و بادکردن گونه ضعف دارد تمرین هایی را که در ادامه می آید با او انجام دهید. در اجرای این تمرین ها دقت داشته باشید: توجه کودک را به خود جلب کنید، هم‌سطح کودک بنشینید، اول خودتان آن کار را انجام بدهید و بعد از او بخواهید آن را مثل شما انجام بدهد.

تمرین باز کردن و بستن دهان

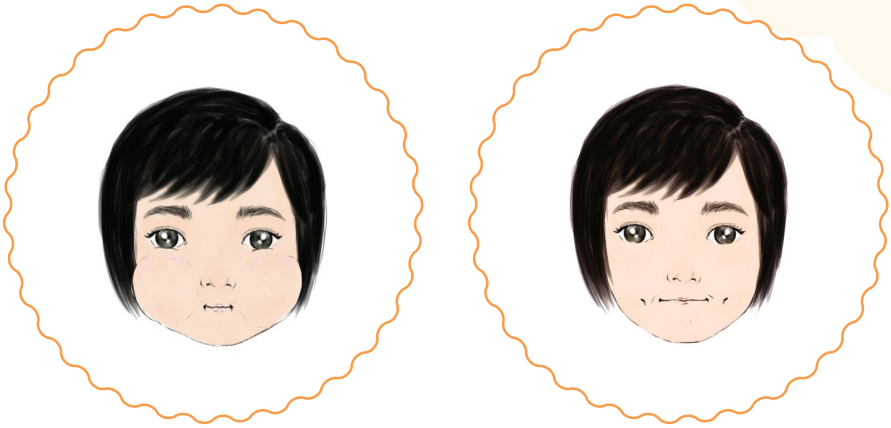
به کودک بگویید سرش را تا حد ممکن صاف نگه دارد، دهانش را باز کند، و زبان را در کف دهان نگه دارد، سپس دهانش را محکم ببندد.

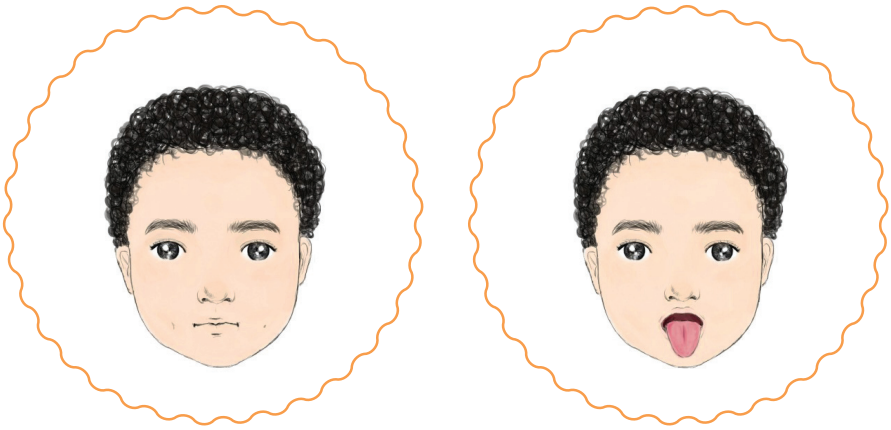
تمرین بادکردن لُپ‌ها

بـه کودکتـان بگویید سـرش را تا حد ممکن صـاف نگـه دارد، لب‌هایش را محکم روی هم فشـار دهد، سپس لپ‌هایش را باد کند.

تمرین بیرون آوردن و تو بردن زبان

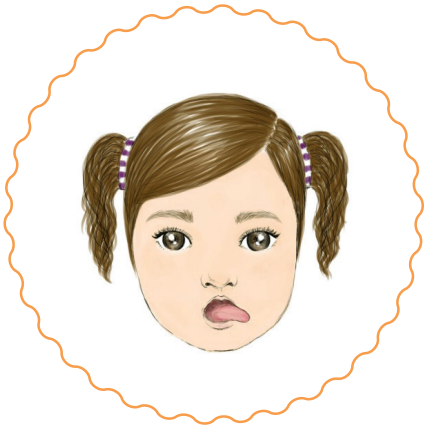
به کودکتان بگویید سـرش را تا حد ممکن صاف نگه دارد، دهانش را باز کند و زبانش را مسـتقیم بیرون بیاورد. سپس زبان را داخل برده و دهان را ببندد.

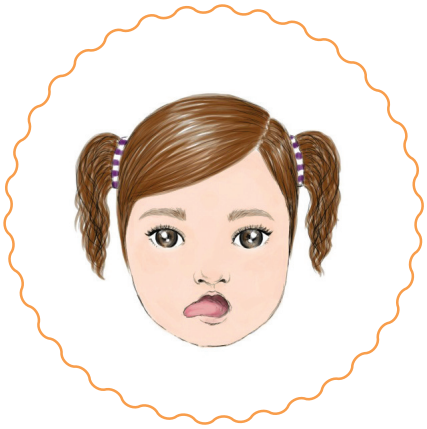

تمرین حرکت زبان به چپ و راست

به کودکتان بگویید دهانش را باز کند و زبان را بیرون بیاورد و آن را از سمتی به سمت دیگر، به چپ و راست حرکت دهد.

تمرین لیس زدن لب‌ها

از کودکتان بخواهید مانند شما لب هایش را لیس بزند. در حرکات بالا و پایین، چپ و راست بردن زبان و لیسیدن لبها، حرکت مستقل زبان از سر و فک مورد نظر است. یعنی مثلاً وقتی زبانش را به طرف راست یا چپ دهان می برد سرش را به همان طرف حرکت ندهد.

تمرین فوت کردن

برای تقویت مهارت فوت کردن به کودکتان بگویید سرش را تا حد ممکن صاف نگه دارد، لب‌هایش را ببندد و فوت کند. می‌توانید از تکه‌ای کاغذ استفاده کنید تا کودکتان آن را با فوت کردن حرکت دهد. یا از او بخواهید شمعی را فوت کند. به این منظور ابتدا کاغذ یا شمع را نزدیک دهانش بگیرید. وقتی کودکتان توانست فوت کند، کاغذ یا شمع را دورتر بگیرید تا مجبور شود محکم‌تر فوت کند. شمع را در جایی بگیرید که دقیقاً جلوی دهان کودک باشد.

تمرین نحوه نگه داشتن نی

بـه کودکتان بگویید سـرش را تا حد ممکن صاف نگـه دارد، لب‌هایش را ببندد، و یک نی را با لب‌هایش نگه دارد بدون آن که آن را گاز بگیرد.

تمرین مکیدن و فوت کردن با نی

یـک نی را داخـل لیوانی پـر از آب، چای یـا آبمیوه قرار دهید. از کودکتـان بخواهید آب، چای یا آبمیوه داخل لیوان را مـک بزنند. همچنین کـودک می‌تواند با نی در داخل آب یا چای فوت کند تا حباب تشکیل شود.

کودک بعضی از کارها را به صورت خود به خودی درست انجام می دهد اما طبق دستور شما نمی تواند انجام دهد.

اگر چنین است، ضمن این که باید به گفتاردرمانی مراجعه کنید، می‌توانید این تمرین را انجام دهید: با هم جلوی آینه بروید و از او بخواهید خوب به شما نگاه کند و مرحله به مرحله بعد از شما کار مورد نظر را تکرار کند. مثلاً برای فوت کردن شمع ابتدا دهانش را باز کند، سپس دهانش را گرد کند و در آخر تلاش کند شمع را خاموش کند.

کودک بعضی از صداها را به صورت خود به خودی می‌گوید اما طبق دستور شما نمی تواند بگوید.

ممکن است کودکتان به شکل اتوماتیک صداها یا کلمات را درست تلفظ کند اما زمانی که از او می خواهید آن صدا را برای شما بگوید آن را اشتباه تلفظ می‌کند، مثلاً در تفنگ بازی صدای /کیو کیو/ را می‌گوید اما وقتی از او بخواهید /کیو کیو/ را برای شما تکرار کند آن را به اشتباه /تیو تیو/ بگوید. در چنین مواردی از بخش کردن کلمات استفاده کنید. مثلاً /کی+ یو/ و از کودک بخواهید مانند شما کلمه را تکرار کند. در صورت حل نشدن مشکل به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

اگر کودکتان هر بار صدای گفتاری را به شکلی متفاوت بیان می‌کند مثلاً /ک/ را یک بار /ک/، بار دوم /ت/ و بار دیگر /گ/ می‌گوید، در این حالت توجه داشته باشید در هنگام بازی و حرف زدن با کودکتان او چهره شما را ببیند. همیشه سعی کنید شمرده و واضح با او صحبت کنید. می‌توانید با هم جلوی آینه بروید و از او بخواهید خوب به شما نگاه کند و بعد از شما صداهای مورد نظر را تکرار کند. در صورت حل نشدن مشکل به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

ممکن است کودکتان صداهای گفتاری را در کلمات ساده درست تلفظ کند اما همان صدا را در کلمات طولانی تر اشتباه تلفظ کند، مثلاً /ت/ را در /توت/ درست اما در /توت‌فرنگی/ اشتباه تلفظ کند. در چنین مواردی از بخش کردن کلمه ها استفاده کنید. مثلاً توت فرنگی را به شکل /توت + فَ + رَنـ+ گی/ بگویید و از کودک بخواهید مانند شما کلمه را تکرار کند. در صورت حل نشدن مشکل به گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

بازی صداسازی (۱)

به صداهایی که کودکتان می‌گوید گوش دهید. به او لبخند بزنید و صداها را برایش تکرار کنید. بگذارید کودکتان بداند شما از صداسازی‌های او خوشحال هستید.

بازی صداسازی (۲)

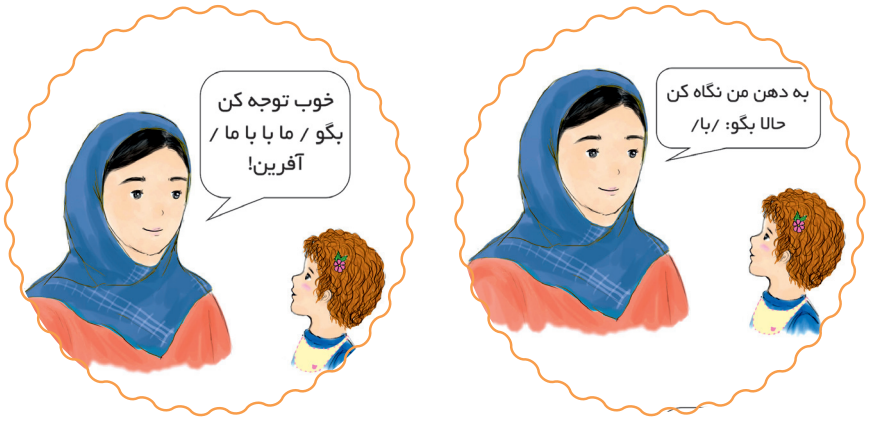
از کودکتـان بخواهید صداهایی مانند /اَ/ ، /آ/ ، /ای/ و /او/ را بیـان کند. بگذارید هنگامی که صداها را بیان می‌کنیـد کودکتـان به صورت و دهان شـما نـگاه کند. سـپس از او بخواهیـد مانند شـما، حرکاتـی را با دهان خود برای بیان صداها انجام دهد.

بازی صداسازی (۳)

از کودکتان بخواهید خوب به شـما نگاه کند و صداهای /با/، /پا/، /دا/، /ما/ را تکرار کند، او را برای انجـام این کار تشـویق کنید. از کودکتان بخواهید صداهای /ما ما ما مـا/، /ما ما پا پا/، /ما با با ما/ را بگوید و او را تشویق کنید.

تمرین‌هایی برای قابل فهم‌تر کردن گفتار

با دقت گوش بدهید تا بفهمید کودکتان برای بیان بعضی از کلمات تلاش می‌کند. یعنی آهنگ کلمه را میگوید مثلاً به جای بابا می‌گوید «آآ» یا به جای بده می‌گوید «اِاِ»، در این حالت برای بالا بردن وضوح گفتار کودک می‌توانید از او بخواهید به صورت شـما نگاه کند و او را تشـویق کنید تا /بابا/ بگوید. با این حـال، اگـر نتوانسـت این کار را انجـام دهد، به هیچ عنـوان او را مجبور به بیان درسـت آن کلمه و صدا نکنید، و برای اصلاح تلفظ کودکتان به گفتاردرمانی مراجعه کنید.

تشویق کودک به تکمیل کردن کلمه‌ها و تلفظ کامل آنها

اگر کودکتان می‌تواند تعدادی صدا مثل /آ/ ، /با/ ، /دا/ را به طور واضح بیان کند، از او بخواهید تعدادی کلمه با آن صداها بگوید. مثلاً وقتی می‌تواند /با/ را بگوید از او بخواهید /بابا/ بگوید.

والدین عزیز، اگر کودک شما در بیان هر یک از صداهای گفتاری مشکل تلفظی دارد، ضمن آن که لازم است در اولین فرصت به گفتاردرمانگر مراجعه کنید، برای آماده سازی کودک برای بیان درست آن صداها می‌توانید از کلمات و نام‌آواهای زیر در قالب بازی های آوایی استفاده کنید.

صدای گفتاری	نام‌آواها و کلمه‌های ساده
ب	بیب بیب، به به
پ	پیف پیف، پوف پوف
ت	تق تق، تاتی تاتی
ج	جیک جیک، جوجو
چ	چیک چیک، صدای عطسه(عطچو)
خ	خش خش، آخ، اوخ
د	دَ دَ، دادا
ر	صدای موتور(رررررر)
ز	ویز ویز، صدای زنگ (زززززز)
ژ	صدای ماشین در حال حرکت (ویژویژ)
س	هیس، صدای مار(سسسسس)، سه
ش	شُرشُر، صدای جریان آب(شششششش)
ع	عاعا
ف	اوف اوف، فیش فیش
ق	قان قان، قار قار، قام قام
ک	کیو کیو
گ	میگ میگ
ل	لا لا
م	صدای گاو (ما ما)، می می
ن	نه نه، نون، نی نی
و	وای وای، یواش یواش
ه	ها ها، هورا هورا
ی	آی، یو یو، یک

نارواني‌هاي گفتار و لكنت

والدين گرامي

حتماً تاكنون با كلمه «لكنت» مواجه شده‌ايد. اما چه قدر با اين كلمه آشناييد؟ ما به عنوان گفتاردرمانگر، بارها با اين صحنه مواجه شده‌ايم كه مادري به همراه فرزندش وارد اتاق درمان مي‌شود و هنگامي كه درباره مشكل اصلي فرزندش از او مي‌پرسيم، با كلمه لكنت مواجه مي‌شويم. اما پس از برقراري ارتباط با كودك و انجام مصاحبه و ارزيابي‌هاي اوليه، متوجه مي‌شويم كه كودك داراي اختلال زباني يا اختلال تلفظ است و والدين به اشتباه كلمه لكنت را به جاي اين كلمات به كار مي‌برند. آگاهي از لكنت و معناي واقعي آن براي والدين امري بسيار مهم است. ما در اين بخش قصد داريم شما را با تعريف نارواني‌هاي گفتار كودكان از جمله نارواني طبيعي و نارواني غيرطبيعي مانند لكنت، علت آن و ساير مسائل مربوط به آن آشنا سازيم. اميد است كه با مطالعه اين بسته مداخله محور، ديدگاهي صحيح و جامع در شما والدين عزيز شكل گيرد تا بتوانيد در برخورد با كودك داراي لكنت، اقدامات لازم و درست را انجام دهيد.

تعريف برخي از علايم

نارواني طبيعي: نارواني طبيعي همان تكرارهاي ساده بخشي از كلمه يا كل كلمه، كشيده‌گويي آهنگين، بازگويي اصلاحي و ميان پراني صداها، مكث، يا ساير حالت‌هايي است كه گاهي در گفتار طبيعي ايجاد مي‌شود و به اصطلاح عاميانه به «تپق زدن» معروف است. اين امر در اكثر كودكان در محدوده سني ۱/۵ الي ۶ سالگي (اغلب در ۲ الي ۳/۵ سالگي) قابل مشاهده است. بنابراين تعداد زيادي از كودكان همزمان با رشد گفتار و زبان دوره‌اي از نارواني را در گفتار خود تجربه مي‌كنند. در اين حالت آنها معمولاً بخشي از كلمه يا عبارت را تكرار مي‌كنند. اين كار اكثراً در ابتداي جمله و معمولاً يك بار در هر جمله اتفاق مي‌افتد. اصولاً تمام كلمه (من من من مي رم) يا عبارت (من مي‌خوام من مي‌خوام من ميخوام برم) را تكرار مي‌كنند. آنها معمولاً از صداهاي پركننده مثل «اِ» «اِم» استفاده مي‌كنند و در بين صحبت‌هايشان گاهي حرفشان را ناتمام مي‌گذارند. همه كودكان در هر سني ممكن است مقداري نارواني داشته باشند، اما در مواقعي كه هيجان زده و خسته هستند و يا استرس دارند ميزان اين نارواني‌ها بيشتر مي‌شود. همچنين ممكن است وقتي كه از ديگران سؤالي مي‌پرسند و يا مي‌خواهند به سؤال ديگران پاسخ دهند نارواني‌ها افزايش يابند. نارواني طبيعي ممكن است تا مدتي مثلاً چند روز يا چند هفته ادامه پيدا كند و سپس محو شود. انتظار مي‌رود كودكان داراي نارواني طبيعي از نارواني خود آگاه نباشند، و واكنش خاصي مانند تعجب كردن و يا خجالت كشيدن به آن نشان ندهند. والدين هم ممكن است به اين نوع از نارواني‌ها توجهي نشان ندهند و خيلي عادي رفتار كنند. در صورتي كه برخي از والدين نگراني غيرضروري نسبت به رشد گفتاري كودك و نارواني طبيعي او داشته باشند مي‌توانند جهت ارزيابي بيشتر به آسيب شناس گفتار و زبان (گفتاردرماني) مراجعه نمايند.

لکنت: تلاش کودک برای یادگیری صحبت کردن و استرس های طبیعی دوران رشد ممکن است عاملی برای شروع نارواني غیرطبیعی یا لکنت باشد. لکنت اختلالی است که با وقفه های بیش از حد در جریان گفتار ظاهر می شود. این وقفه ها ممکن است به صورت تکرار، کشیده‌گویی یا قفل(گیر) باشند:

تکـرار: تکرار صداهـا (مانند : م...م...م...مسـواک)، تکرار هجاها (مانند: مس...مس...مسـواک) و یا تکرار کلمات تک هجایی (مانند: من...من...من آب میخوام).

کشیده‌گویی: کشیده‌گویی صداها (مانند مِـــسواک یا دیییییییییروز).

قفل(گیر): قفل در جریان هوا یا صداسازی (مانند مممممم....مسواک یا دددددددد...دیروز).

کودکی که با لحظات وقوع لکنت مواجه می شود، برای رهایی از این حالت، تلاش می‌کند که حین بیان کلمـات، با تولید صداهـا، کلمه ها و یا حرکت های اضافی (در ناحیه صورت، گردن و یا حتی دسـت ها و پاها)، آنها را با فشار بیشتری بیان کند یا با سرعت از موقعیت های استرس زا عبور کند. گاهی نیز اجتناب از صحبت کردن را بر روش های پیشـین ترجیح می دهد. کودک کم سـن و سـالی را درنظر بگیرید که با لکنت و سختی های آن مواجه شود! این حالت ها باعث ایجاد کلافگی، درماندگی و حتی ترس در کودک خواهد شـد. گفتن این نکته لازم اسـت که در صورت باقی ماندن لکنت، هر چه کودک بزرگتر شود، این احساسات و نگرش های منفی بیشتر خواهد شد.

ویژگی های ناروانی طبیعی و سطوح مختلف لکنت دوران رشد

نوع ناروانی و لکنت	علایم اصلی	رفتارهای وابسته	احساسات و نگرش ها
ناروانی طبیعی	۱۰مورد یا کمتـر ناروانی در ۱۰۰ کلمه؛ غالباً تکرار، میان پرانی و بازگویی	وجود ندارد	عدم آگاهی و نگرانی
لکنت مرزی	۱۱مورد یا بیشتر ناروانی در۱۰۰ کلمه؛ وقوع تکـرار و کشـیده‌گویی بیش از بازگویی و میان پرانی	وجود ندارد	غالبـاً نـاآگاه ولـی گاهـی همراه با ناکامی اندک
لکنت آغازین	تکرارهـای سـریع و نامنظـم و بـروز نشانه های گیر	رفتارهـای تـلاش بـرای رهایی از لکنت به صـورت پلک زدن و افزایش زیر و بمی و بلندی صدا	آگاهـی از ناروانـی بـا ابـراز ناکامی
لکنت بینابینی	گیر(مسدود شدگی جریان هوا) توأم با تکرار و کشیده‌گویی	رفتارهای رهایی و اجتناب	تـرس، ناکامـی، نگرانـی (تشویش) و شرمساری
لکنت پیشرفته	گیرهـای طولانـی همراه با سـفتی و لرزش	رفتارهـای رهایـی و اجتناب با درجه بیشتر	تـرس، ناکامـی، نگرانـی (تشـویش)، شرمسـاری و خودآگاهی منفی

والدیـن کـودکان دارای لکنت اغلب گزارش می دهند که خیلی دیر به آسیب شـناس گفتار و زبان ارجاع داده شـده‌اند. بعضـی از عوامـل نشـان می دهند که کودک شـما در معرض خطر بیشـتری برای مزمن شـدن لکنت قرار دارد. شـما می توانید با مطالعه عوامل خطر، درمان را به موقع شـروع کنید. در ادامه

این عوامل معرفی می‌شوند.

۱. مدت زمانی که از شروع لکنت گذشته است

مدت زمان گذشته از شروع لکنت نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در استمرار اختلال دارد. اگر از شروع لکنت ۱۵ ماه یا بیشتر گذشته باشد و هیچ پیشرفتی مشاهده نشود، احتمال مزمن شدن لکنت افزایش بیشتری می‌یابد. به طور کلی اگر درمان تا ۱۵ ماه پس از شروع لکنت آغاز شود، شانس بهبودی بسیار بالاتر است.

در صورتی که هر یک از موارد زیر مشاهده شوند، توصیه می‌شود درمان کودک بلافاصله شروع شود:

- کودک از لکنت رنج می‌برد.
- کودک به دلیل لکنت، تمایلی به برقراری ارتباط ندارد (مثلاً به هنگام بروز لکنت از ادامه حرف زدن منصرف می‌شود و یا از شما می‌خواهد که به جای او حرف بزنید).
- کودک خلق و خوی حساس و زودرنجی دارد.
- والدین در مورد گفتار کودک نگران هستند.

با توجه به این که لکنت روی ارتباط و زندگی کودکان اثرات منفی می‌گذارد، توصیه می‌شود تا قبل از ورود کودک به مدرسه درمان انجام شود. درمان در کودکان زیر شش سال مؤثرتر از کودکان بالای شش سال است.

۲. تاریخچه خانوادگی

شواهدی وجود دارد که لکنت به ارث میرسد. حدود ۶۰ درصد از کودکانی که لکنت می‌کنند، سابقه خانوادگی لکنت دارند. در صورتی که سابقه لکنت مزمن در خانواده کودک وجود داشته باشد، شانس این که کودک به لکنت کردن ادامه دهد، ۶۵٪ است.

۳. جنسیت

آسان‌ترین و یکی از مهمترین عوامل پیش‌بینی‌کننده استمرار لکنت، جنسیت است. پسران بیشتر از دختران مبتلا به لکنت می‌شوند. احتمال ماندگاری لکنت در پسران بیشتر از دختران می‌باشد.

۴. تاریخچه لکنت

تعداد زیادی از کودکانی که شروع به لکنت می‌کنند به طور کامل بدون درمان بهبود پیدا می‌کنند. کودکانی که به طور طبیعی خوب می‌شوند، معمولاً شدت لکنتشان تا پایان یک سال بعد از شروع لکنت کاهش می‌یابد. در صورتی که بعد از گذشت یک سال از شروع لکنت، کاهشی در تعداد تکرارها، تعداد واحدهای هر تکرار «مثلاً بی بیا به جای بی بی بی بیا»، قفل ها و کشیده‌گویی ها خصوصاً در ۳ تا ۶ ماه پایانی به طور واضح مشاهده نشود، بهتر است به آسیب شناس گفتار و زبان (گفتاردرمانی) مراجعه کنید.

۵. سن شروع لکنت

شروع دیرهنگام لکنت می‌تواند دلیلی بر نیاز به خدمات درمانی باشد. شروع دیرهنگام لکنت در پسران تقریباً بعد از سومین سال تولدشان است در حالی‌که در دختران بعد از سن ۳۴ ماهگی است. برخی معتقدند اگر اولین علایم لکنت بعد از سن ۴ یا ۵ سالگی مشاهده شود شانس ماندگاری لکنت بدون درمان، زیاد است.

۶. اختلالات تلفظ گفتار

اگر کودک علاوه بر لکنت، اختلال تلفظ صداها یا کلمه ها را داشته باشد، بهتر است با مراجعه به موقع به درمانگر، هر دو اختلال تحت درمان قرار بگیرند.

۷. مهارت‌های زبانی

در صورتی که کودک مهارت های زبانی بالایی داشته باشد و یا اختلال در زبان داشته باشد ممکن است لکنت او باقی بماند. در صورتی که با چنین شرایطی رو به رو شدید به آسیب شناس گفتار و زبان (گفتاردرمانگر) مراجعه کنید تا مدیریت درستی برای درمان لکنت انجام شود.

۸. شدت لکنت

کودکانی که نارواني طبیعی دارند نیاز نیست به درمانگر مراجعه کنند. اگر والدین نگران وضعیت کودک خود هستند می‌توانند با مراجعه به درمانگر، مشاورات لازم را دریافت کنند. اگر کودک لکنت خفیفی دارد، والدین باید مشاورات و دستورالعمل‌های ذکر شده در بخش قبل را رعایت کنند. اگر بعد از گذشت ۶ هفته یا بیشتر از اجرای این موارد توسط والدین، لکنت کودک باقی ماند باید به آسیب شناس گفتار و زبان (گفتاردرمانی) مراجعه کنند. کودکانی که لکنت شدید دارند باید فوراً به آسیب شناس گفتار و زبان مراجعه کنند. در زیر توصیه های ساده برای مواجهه با لکنت یا ناروانی گفتار در کودکان برای هدایت و راهنمایی والدین و مراقبان در انجام واکنش های درست آورده شده است.

لکنت چیست؟

لکنت زمانی ایجاد می‌شود که در جریان طبیعی گفتار وقفه‌ای ناگهانی و غیرطبیعی به واسطه تکرار صداها، هجاها و کلمات، کشیده‌گویی صداها، هجاها و کلمات و قفل شدن دهان ایجاد شده و گاهی مواقع با رفتارهای همراه نظیر پا کوبیدن و پلک زدن همراه است. اولین علایم آن معمولاً در اولین سال های زندگی کودک درست زمانی که زبان کودک در حال رشد است، مشاهده می‌شود.

ناروانی طبیعی چیست؟

این کودکان در سنین بین ۱۸ ماهگی تا ۳ سالگی کلمات، بخشی از کلمات و صداها را تکرار می‌کنند. این کار اکثراً در ابتدای جمله و معمولاً یک بار در هر جمله اتفاق می‌افتد. در کودکان دارای ناروانی طبیعی کمتر دیده می‌شود که صداها و بخشی از کلمات را تکرار کنند. در عوض تمام کلمه (من من من می رم) یا عبارت (من می خوام، من می‌خوام، من می خوام برم) را تکرار می‌کنند. انتظار می‌رود که کودکان دارای ناروانی طبیعی از ناروانی خود آگاه نباشند.

دانش خود را در مورد لکنت کودکتان افزایش دهید.

وقتی کودکتان مبتلا به لکنت می‌شود، شما باید درباره روان حرف زدن و رشد لکنت مطالعه کنید تا بتوانید تصمیمات حمایتی خوبی بگیرید. والدینی که دانش درست و کافی در مورد لکنت داشته باشند می‌توانند نقش فعال و مؤثری در کاهش و درمان لکنت ایفا کنند.

باورهای درست و نادرست در مورد لکنت

باورهای نادرست	باورهای درست
افراد مبتلا به لکنت باهوش نیستند!	بین لکنت و هوش هیچگونه ارتباطی وجود ندارد.
استرس باعث لکنت می‌شود!	استرس باعث لکنت نمی‌شود اما می‌تواند باعث تشدید لکنت شود. لکنت باعث ایجاد استرس در کودک می‌شود.
لکنت با تقلید کردن و یا شنیدن یاد گرفته می‌شود!	لکنت با تقلید ایجاد نمی‌شود. سابقه خانوادگی، بدعملکردی عصبی و ... می‌توانند در به‌وجود آمدن لکنت حائز اهمیت باشند.
گفتن «یک نفس عمیق قبل از صحبت کردن بکش» و «قبل از حرف زدن فکر کن» سودمند است!	این کار به بدتر شدن این پدیده می‌انجامد زیرا فرد نسبت به گفتار خود حساس‌تر می‌شود.
بهتر است به کودک بگوییم «درست حرف بزن» یعنی به او تذکر دهیم.	این کار به بدتر شدن لکنت می انجامد. هیچ گاه بابت لکنت تذکر ندهید و سرزنش نکنید.

لکنت می‌تواند بهبودی خود به خودی داشته باشد.

در اکثر کودکان بهبودی در ۱۲ تا ۱۸ ماه بعد از آغاز لکنت اتفاق می‌افتد. با افزایش سن و مدت زمان گذشته از آغاز لکنت احتمال بهبودی خود به خودی کاهش می‌یابد. همچنین کودکانی که لکنت مزمن دارند، شدت لکنت آنها در طی زمان ثابت است. در مقابل، کودکانی که احتمال بهبودی خود به خودی دارند، کاهش قابل توجهی در میزان لکنت طی اولین سال بعد از آغاز لکنت خود نشان می‌دهند و این الگوی بهبودی طی زمان ادامه می‌یابد.

شما نقش مؤثری در کاهش و افزایش شدت لکنت کودکتان دارید.

والدین معمولاً در گفتار کودک دخالت می‌کنند و درخواست‌های بیشتری از کودک دارند. این گونه رفتارها می‌تواند باعث تشدید و مزمن شدن لکنت فرزندشان شود. بهتر است والدین به گونه‌ای دیگر با کودکشان حرف بزنند و تغییراتی را در محیط ارتباطی به وجود آورند تا روانی گفتار را تقویت کنند. برای مثال، از سرعت آهسته و طبیعی به هنگام مکالمه با کودک استفاده کنند.

اضطراب شما ممکن است باعث افزایش لکنت و ماندگاری آن شود.

هر گونه نگرانی و اضطراب والدین درباره لکنت ممکن است به آسانی به کودک منعکس شده و باعث افزایش شدت لکنت کودک شود. همچنین خانواده‌ها در مورد لکنت فرزندانشان احساس گناه می‌کنند، زیرا معتقدند که یک کار اشتباهی را انجام داده‌اند که باعث شده این مشکل به وجود آید. این احساسات می‌تواند ذهن شما را مشغول کند و مانع از مشارکت فعال شما در درمان شود.

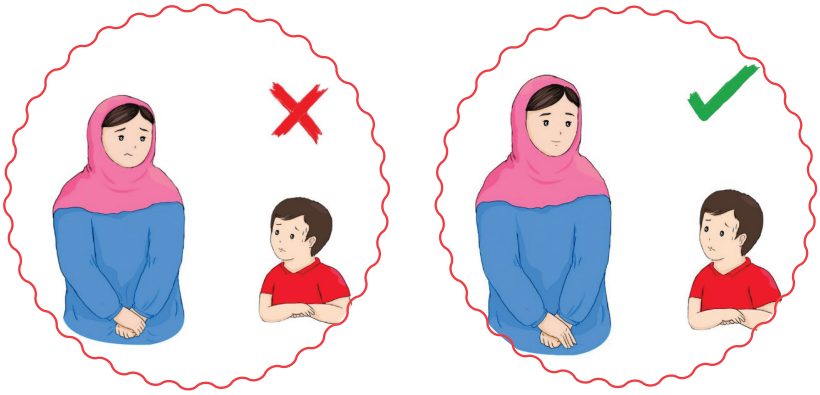

بسیاری از کودکان دارای لکنت خلق و خوی حساسی دارند.

ویژگی‌های خلق و خو نظیر حساسیت و عاطفی بودن ممکن است لکنت را تشدید یا حفظ کند. کودکان ممکن است نسبت به لکنتشان واکنش منفی نشان دهند. این موضوع باعث می‌شود به جای بهبود مشکل، وضعیت بدتر شود. والدین باید از مشاجره یا مکالمه بلند هنگام گفت و گو با کودک پرهیز کنند و به او اطمینان خاطر دهند که در هر حالت به گفتار کودکشان گوش می‌دهند.

به محتوای گفتار کودکتان، صرف نظر از شیوه حرف زدن او توجه کنید.

- وقتی کودک لکنت می‌کند حرف او را تکمیل نکنید و تا پایان گفتارش به او توجه کنید.
- کودک باید احساس کند که از گوش دادن به حرف‌هایش لذت می‌برید.

فشار زمانی را از روی کودکتان بردارید.

زمانی که کودکتان برای پاسخ دادن به سؤالات پیچیده تلاش می‌کند یا می‌خواهد حرفی بزند، اما شما برای رفتن به جایی عجله دارید، فشار زمانی افزایش می‌یابد. زمانی که خواهر و برادرش منتظرند تا نوبتشان شود و او دارد حرف می‌زند، و یا کودک با فردی صحبت می‌کند که تند حرف می‌زند، فشار زمانی افزایش می‌یابد. شما چنان چه بتوانید برخی عوامل از جمله فشار زمانی را کاهش دهید، آن وقت حرف زدن بدون لکنت برای کودک امکان پذیر می‌شود.

برای حرف زدن با کودکتان از سرعت آهسته و در عین حال طبیعی استفاده کنید.

به هنگام گفت و گو با کودکتان از سرعت آهسته و طبیعی استفاده کنید. شما می‌توانید برای کاهش سرعت گفتار از مکث های بیشتر بین کلمه ها استفاده کنید یا کلمه ها را کمی کشیده و آهنگین بیان کنید. می‌توانید برای تأکید بیشتر روی آهسته صحبت کردن از نماد لاک پشت استفاده کنید (ما هم مثل لاک پشته که یواش یواش راه میره یواش یواش حرف می زنیم). به یاد داشته باشید زمانی که والدین به ویژه مادر آهسته‌تر صحبت کنند، لکنت کودک کاهش می یابد.

آسان‌تر صحبت کردن را به کودک آموزش دهید.

شما می‌توانید آن چه را که کودک می‌گوید به یک شیوه آهسته‌تر بازگو کنید و آسان‌تر صحبت کردن را به او نشان دهید. جملات به‌کاربرده شده توسط کودک را با سرعت آهسته‌تر تکرار کنید یا آن را گسترش دهید. این کار باعث می شود کودک آن چه را که می‌گوید به شیوه‌ای آسان‌تر و راحت‌تر بشنود.

برای برقراری ارتباط با کودک از سؤالات کمتری استفاده کنید.

سؤال پرسیدن یک بخش عادی زندگیست ولی سعی کنید از سؤال کردن های پی در پی خودداری کنید. شما باید جایگزینی برای سؤالات خود پیدا کنید. می‌توانید به جای سؤال پیچ کردن، کارها و فعالیت های کودکتان را توصیف کنید و در مورد آنها نظر دهید.

هنگام صحبت با کودک از کلمه‌ها و جمله‌های مبهم استفاده نکنید.

گاهی اوقات مکالمهٔ والدین با کودک مبهم می‌باشد و از یک کلمه چندین بار استفاده می‌شود. برای مثال: «آن چیز را آن جا بگذار و من آن یکی را روی آن می‌گذارم»، یا «می‌تواند پهلوی آن یکی آن جا باشد». به نظر می‌رسد که روانی گفتار برخی از کودکان تحت تأثیر کلمه‌های بی‌محتوا یا کلمه‌های خاصی قرار می‌گیرد که نیاز به جبران معنی دارند. شما باید هنگام صحبت کردن با کودکتان از کلمه‌های پرمحتوا، با معنی، درست و مناسب استفاده کنید. مثلاً «من ماشین آبی‌ام را در ایستگاه پمپ بنزین گذاشتم»، «ماشین را پشت سر یک وانت پارک کردم».

زمانی که کودکتان حرف میزند، کاملاً به او گوش دهید.

اگر شما به گفتار کودکتان گوش نکنید، ممکن است تلاش بیشتری کند تا توجه شما را جلب کند. بنابراین، احتمال بروز لکنت بیشتر می‌شود. توجهتان را کاملاً معطوف کودک کنید و سراپا گوش باشید. این کار باعث می‌شود تا فشار زمانی برای حرف زدن از روی کودک برداشته شود و با آرامش بیشتری صحبت کند.

هنگامی که نمی‌توانید به کودک گوش کنید، برای او زمان سکوت تعیین کنید.

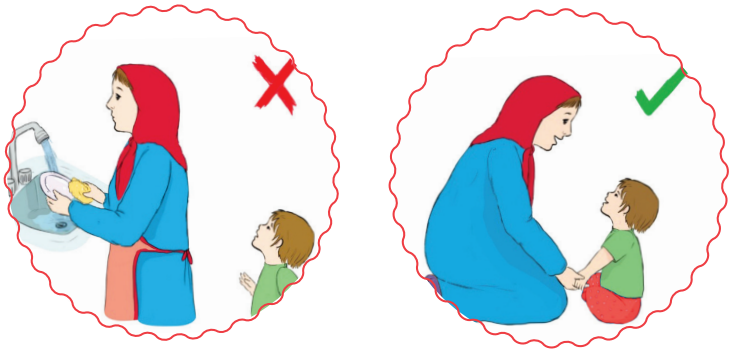
بسیاری از والدین گزارش می‌کنند زمانی‌که با تلفن صحبت می‌کنند یا در حال گفت و گو با یک بزرگسال هستند، گفتار کودک ناروان‌تر می‌شود. بهتر است « زمان‌های سکوت» را برای وقتی که نمی‌توانید شنونده مؤثری باشید، تنظیم نمایید. فعالیت‌هایی نظیر موارد زیر می‌توانند گزینه‌های خوبی برای زمان سکوت باشند:

- اجازه دهید کودکتان یکی از فیلم‌های مورد علاقه خود را ببیند.

- اجازه دهید به کتاب ها نگاه کند.
- به او بگویید نقاشی کند یا بی‌سروصدا با اسباب بازی هایش بازی کند.

تماس چشمی مناسبی با کودکتان داشته باشید.

هنگامی که با کودک در حال گفت‌وگو هستید، هم‌سطح کودک قرار بگیرید و به او نگاه کنید. برقراری تماس چشمی باعث می‌شود که کودک شما به هنگام حرف زدن احساس آرامش بیشتری داشته باشد. همچنین تماس چشمی مناسب مانع از همزمان صحبت کردن و درهم شدن صحبت ها می‌شود.

نوبت‌گیری در حرف زدن را به کودکتان آموزش دهید.

کودکان زمانی که حرفشان قطع می‌شود و حرف دیگران را قطع می‌کنند، بیشتر لکنت می‌کنند. زمانی که نوبت‌گیری شکل می‌گیرد، روانی گفتار کودک افزایش می‌یابد. شما باید نوبت‌گیری را به کودکتان آموزش دهید. آموزش ابتدا باید در بازی و سپس در مکالمات انجام شود و به یکدیگر یادآوری کنید که اکنون نوبت چه کسی است و تا پایان یافتن نوبت او، نفر دوم باید گوش دهد. استفاده کردن از یک نشانه (مثلاً یک عروسک) که مشخص کند نوبت چه کسی است، مفید می‌باشد.

بین نوبت‌های مکالمه‌ای از مکث‌های دو ثانیه‌ای استفاده کنید.

به هنگام صحبت کردن با کودک دارای لکنت از مکث دو ثانیه‌ای استفاده کنید. قبل از این که به کودک پاسخ دهید در ذهنتان تا دو بشمارید (مکث دوثانیه‌ای داشته باشید). این کار باعث می‌شود که اعضای خانواده زمان بیشتری بین نوبت‌ها داشته باشند و فشار زمانی هنگام ارتباط کاهش یابد.

سؤالاتی که نیازمند پاسخ پیچیده و طولانی هستند را محدود کنید.

زمانی که کودکان از جمله‌های پیچیده و طولانی برای پاسخ به سؤالات استفاده می‌کنند، لکنت بیشتر اتفاق می‌افتد. شخصی که سؤال می‌پرسد، منتظر پاسخ است. کودک باید زمانی را صرف پردازش سؤال و فرمول‌بندی جواب کند. بنابراین هر چه سؤال به جواب پیچیده‌تری نیاز داشته باشد فرمول‌بندی آن برای کودک دشوارتر می‌شود و احتمال وقوع لکنت را زیاد می‌کند. والدین می‌توانند از سؤالات بله/خیر و یا سؤالاتی که به پاسخ‌های کوتاه نیاز دارند، استفاده کنند.

هنگام صحبت کردن با کودکتان از کلمه‌های ساده و جمله‌های کوتاه استفاده کنید.

هنگامی که والدین از زبان پیچیده‌ای برای برقراری ارتباط با کودک استفاده می‌کنند، کودک ممکن است سعی کند تا خود را هم‌سطح والدین کند و با به کارگیری جمله‌ها و کلمه‌های سخت به رقابت با آنها بپردازد. به مثال‌های زیر توجه کنید:

مثال یک: کودک: «بابا روی این تخت می‌خوابد؟»

مادر: «بله، او خیلی خسته است. همین جا می‌خوابد.»

مثال دو: کودک: «بابا روی این تخت می‌خوابد؟»

مادر: «بله، بابا این تخت را هفته پیش به همراه دایی محسن از فروشگاه بزرگی خرید، این تخت رو خیلی دوست داره، همین جا می‌خوابه.»

یک زمان مخصوص را هر روز برای کودکتان اختصاص دهید.

زمان مخصوص شامل یک بازی ۱۵ تا ۲۰ دقیقه‌ای می‌باشد. در طی این زمان کودک باید انتخاب کند در مورد چه چیزی حرف بزند و یا با چه وسایلی بازی کند. والدین باید از رهبری کودک پیروی کنند و به طور کامل به او توجه کنند. برای بسیاری از کودکان دارای لکنت گذراندن زمان مخصوص با والدین ترجیحاً در صبح می‌تواند موجب تقویت روانی گفتارشان شود. والدین می‌توانند در حین زمان مخصوص از سرعت آهسته طبیعی، نوبت‌گیری، و استفاده از جمله های کوتاه برای تقویت روانی گفتار کودک استفاده کنند.

به کودک توجه کنید و توجه کودک را جلب کنید.

تکنیک‌هایی که می‌توانید برای برقراری ارتباط و جلب توجه کودک استفاده کنید:

- کودکتان را لمس کنید، اسم او را صدا کنید و سپس صبر کنید تا کودک به شما نگاه کند، قبل از این که کلمه دیگری بیان کنید.
- کارهای مرموزانه، تعجب‌آور و شادی بخش انجام دهید تا توجه کودک را به خود جلب کنید.
- حالات چهره شما به همان اندازه حالات چهره کودک اهمیت دارد. لذا والدین نیز باید به کودک نگاه کنند، و با خوشرویی بیشتری با کودک برخورد کنند.
- اگر امکان دارد وسایل بازی را جلوی صورت خودتان بگیرید تا کودک تشویق شود به چهره شما نگاه کند.

حرف زدن و کارهای کودکتان را تشویق کنید.

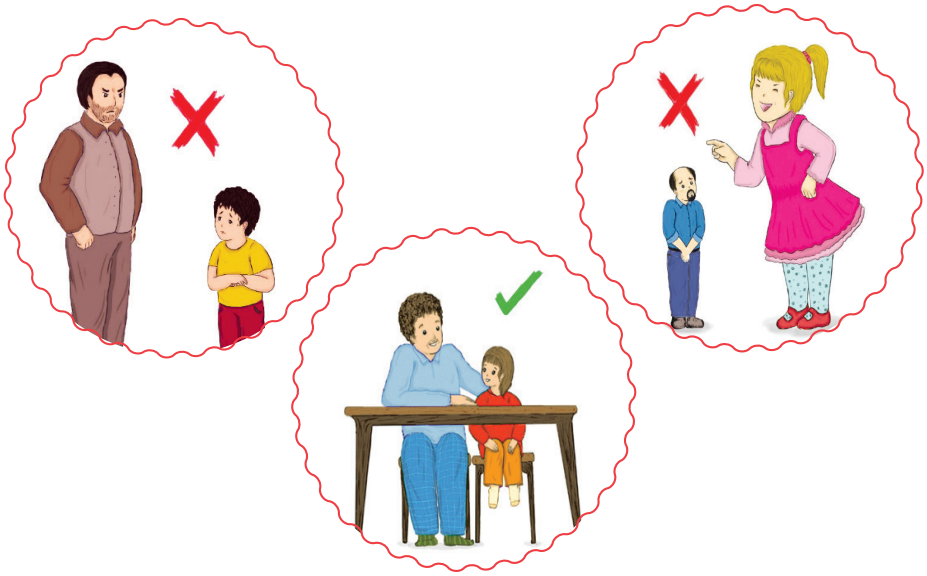
اگر شما به درستی از تقویت‌های کلامی مثبت برای کودکتان استفاده کنید، می‌توانید به کاهش لکنت کمک کنید. از تکنیک‌های زیر می‌توانید برای تقویت کلامی کودکتان استفاده کنید:

شما باید به تمامی نظرات و سؤالات کودک پاسخ دهید و در برخی موارد تکرار با تأکید بر آن چه کودک گفته است مفید واقع می‌شود. برای مثال، کودک: «بابام سوار این دوچرخه می‌شه». مادر: «بله بابات سوار این دوچرخه می‌شه».

فعالیت‌های کودک را توصیف و تشویق کنید. برای مثال، «می‌بینم که تمامی اون گوسفندها را به مزرعه بردی، حالا همه اونها می‌توانند علف بخورند. این فکر خوبی بود». از تمجیدهای معمولی و منفعل مثل: «پسر خوب، تو زرنگی» استفاده نکنید.

سبک تربیتی درست را برای کودکتان انتخاب کنید.

والدین کودک مبتلا به لکنت ممکن است در مورد نظم و انضباط دچار سردرگمی شوند چرا که می‌ترسند اگر محدودیت‌هایی بر کودک حساس خود تحمیل کنند، لکنت بیشتر شود. خانواده عزیز هر کودکی نیازمند محدودیت‌های مشخص و ثابتی است و باید محدودیت‌های رفتاری همچون رعایت سکوت هنگامی که فرد دیگری تلویزیون تماشا می‌کند، یا هل ندادن خواهر و برادر را بداند. کودک دارای لکنت مثل سایر کودکان باید قوانین را رعایت کند.

در زندگی کودک نظم ایجاد کنید.

در طول دوره افزایش ناروانی، روال‌های معمول زندگی کودک را تغییر ندهید. در عوض پیشنهاد می‌شود زمان بیشتری با کودک بگذرانید، بازی‌های ساده با او انجام دهید، تعداد فعالیت‌های یک روز را کاهش دهید و برنامه زمانی خوابیدن و غذا خوردن کودک را تنظیم کنید. همچنین ایجاد ثبات در نظم و روال معمول زندگی و حمایت بیشتر از کودک می‌تواند به کاهش لکنت کمک کند.

اعتماد به نفس کودکتان را افزایش دهید.

میزان توجهی که کودک از والدینش دریافت می‌کند، سهم زیادی در اعتماد به نفس او دارد. هنگامی که کودک احساس می‌کند والدینش او را می‌فهمند و مراقب او هستند، احساس آرامش بیشتری می‌کند و استرس او کاهش و توانایی روان حرف زدنش افزایش می‌یابد. شما باید تمام نقاط قوت کودکتان را در نظر بگیرید. زمانی که کودک کار خوبی انجام می‌دهد او را تشویق کنید. همچنین فعالیت‌هایی را انتخاب کنید که کودک بتواند موفقیت را در آنها تجربه کند.

مادر و پدر گرامی

کتابی که پیش‌رو دارید حاوی مطالبی مهم در ارتباط با تغذیه و بلع نوزاد و یا کودکتان است. در بخش اول این کتاب شما با فهرست رشدی مهارت‌های حرکت تغذیه و بلعیدن در نوزاد و یا کودکتان آشنا می‌شوید که در صورت نبود این مهارت در سن مشخص نیز لازم است هر چه سریع‌تر جهت بررسی و ارزیابی‌های دقیق به گفتار درمانگر مراجعه کنید.

در بخش دوم کتاب نشانه‌های خطر در مورد تغذیه و بلع نوزاد یا کودکتان مشاهده می‌کنید، که حاوی اطلاعات ضروری در ارتباط با نشانه‌هایی است که به محض دیدن این موارد حتما باید به نزدیکترین گفتاردرمانگر مراجعه کنید. در بخش سوم در کتاب پیش رو توصیه هایی هست که برای تغذیه و غذا خوردن نوزاد و کودکتان آورده شده است. این توصیه‌ها به شما کمک خواهد کرد که بتوانید بهتر به نوزاد و یا کودکتان غذا بدهید تا در اولین فرصت به یک گفتاردرمانگر مراجعه کنید.

وضعیت‌های شیردهی مناسب

۱. وضعیت دراز کشیده

در این وضعیت مادر به پشت دراز کشیده، پاهای خود را دراز می‌کند و به کودک یا نوزادش اجازه می‌دهد که به کمک جاذبه، سینه مادر را به راحتی بگیرد. تماس پوست صورت با سینه مادر به آرامش کودک در گرفتن سینه و شروع مکیدن کمک می‌کند. این معمولاً اولین وضعیتی است که مادران در شیردهی انتخاب می‌کنند و برای کودکان یا نوزادانی مناسب است که خیلی سخت سینه مادر را می‌گیرند.

۲. وضعیت گهواره‌ای

این وضعیت معمول‌ترین وضعیت شیردهی در نوزادان و کودکان است. مادر به صورت مستقیم نشسته و سرو گردن در یک راستا قرار دارد، کودک به یک طرف خوابیده و سر و گردن او بر روی بازوی مادر قرار می‌گیرد و بدن کودک در مقابل شکم مادر است. با استفاده از یک دست، سر و نیمه بالایی بدن نوزاد را حمایت کنید و با کمک دست دیگر پاها و نیمه پایینی بدن نوزاد را نگه دارید. مراقب دست نوزاد باشید تا بین او و بدن شما تحت فشار قرار نگیرد. برای جلوگیری از بروز ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) زاویه ملایمی به سمت بالا ایجاد کنید. با آن که این وضعیت خیلی رایج است اما برای همه نوزادان مناسب نیست. یک بالش یا کوسن در پشت مادر و یا زیر بازوی او می‌تواند شرایط شیردهی را راحت‌تر کند و مانع درد در ناحیه پشت و یا دست‌های مادر شود.

۳. وضعیت گهواره‌ای ضربدری

این وضعیت شیردهی خیلی شبیه روش گهواره‌ای است با این تفاوت که در این روش ضمن در آغوش گرفتن نوزاد، اگر نوزاد از سینه راست تغذیه می‌کند باید سر و بالاتنه او را با دست چپ حمایت کرده و پاها و پایین تنه او را با دست راست نگه دارید و بالعکس. به این ترتیب دستان شما به صورت ضربدری بر روی هم قرار خواهند گرفت. این روش برای نوزادان کم وزن و زودرس که در آغوش گرفتن آنها دشوار است و یا نوزادانی که مشکل در گرفتن سینه مادر دارند، مناسب‌تر می‌باشد. دقت داشته باشید در روزهای اول شیردهی، دور سر کودک را نگه ندارید و به چانه و یا قفسه سینه کودک فشار وارد نکنید. این امر باعث می‌شود سینه گرفتن نوزاد سخت شده و نوک سینه مادر زخم شود. به مرور زمان که نوزاد بزرگ‌تر شد مانند تصویر می‌توانید سر را به آرامی در دستانتان نگه دارید.

۴. وضعیت توپ فوتبال آمریکایی

در این وضعیت، نوزاد را باید بر روی یک بالش مناسب طوری قرار دهید که سر، گردن و شانه های او در زیر بازوی مادر قرار گیرد و توسط دستان مادر حمایت شود. مادر باید از ساعد خود برای حمایت بالا تنه نوزاد استفاده کند و پاهای نوزاد به سمت پشت مادر باشد. این وضعیت باعث می شود که مادر نسبت به شیردهی تسلط داشته باشد و به خوبی صورت فرزندش را ببیند. این وضعیت برای نوزادانی دوقلو، نوزادان نارس و مادرانی که سینه های بزرگ دارند مناسب است.

۵. وضعیت به بغل درازکشیده

در این روش مادر باید به پهلو دراز بکشد و برای راحتی بیشتر یک بالش را پشت کمر و بین زانوهایش قرار دهد. نوزاد باید رو به مادر قرار گیرد، یک بالش کوچک را در زیر سر او قرار دهید تا دهان او در نزدیک نوک سینه مادر قرار گیرد.

این روش برای مادرانی که به هر دلیلی قادر به نشستن نیستند، مانند سزارین شده، بسیار مناسب است. معمولاً نوزادان در این روش احساس راحتی بیشتری دارند، زیرا آزادی عمل آنها بیشتر است. امکان ابتلاء به درد گردن و کتف در قرار گرفتن طولانی مدت در این وضعیت برای مادر وجود دارد. شیردهی به پهلو از راحتترین و مناسب ترین روش ها برای تغذیه نوزاد در هنگام شب است به شرطی که مراقب باشید تا خوابتان نبرد.

۶. وضعیت به پشت دراز کشیده بعد از عمل سزارین

در این وضعیت که بعد از سزارین استفاده می شود، مادر به پشت دراز کشیده و نوزاد یا کودک بر روی سینه مادر قرار می گیرد و با بازوهای مادر نگه داشته می شود، بدون آن که در ناحیه شکم مادر ایجاد فشار یا وزن داشته باشد و به زخم های مادر فشار وارد شود. این وضعیت در شرایط خوابیده به بغل هم امکان پذیر است.

۷. وضعیت نشسته مستقیم یا روش کوآلا

در این روش، شما کودک را در وضعیت نشسته قرار داده، به صورتی که سر و گردن کودک در یک راستا باشد و کودک سینه مادر را میگیرد. این روش برای نوزدان هم می‌تواند مورد استفاده باشد اما در خصوص کودکانی که قادر به نشستن هستند کاربرد بیشتری دارد. این روش به خصوص در مورد کودکان یا نوزادانی که ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) دارند و یا کودکانی که شلی عضلانی در ناحیه دهان دارند، می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد.

۸. وضعیت شیردهی آویزان

در این روش کودک را به پشت خوابانده و از چهار طرف او را نگه می‌دارید و مادر سینه خود را به صورت آویزان وارد دهان کودک می‌کند و یا در حالت خوابیده به پهلو بلند شده و سینه خود را به سمت صورت کودک آویزان می‌کند. در این روش شما به یک بالش نیاز دارید که زیر دست خود گذاشته تا به پشتتان در هنگام شیردهی فشار نیاید. این روش به تنهایی یک وضعیت برای شیردهی محسوب نمی‌شود و بهتر است با روش‌های گفته شده قبلی ترکیب شود.

۹. وضعیت‌های مناسب برای شیردهی به دو قلوها

بهترین و مناسبت‌رین روش‌ها برای شیردهی دوقلوها، روش خوابیدن به پشت و توپ فوتبالی است. اما نکته مهم این است که باید با در اختیار داشتن یک بالش بزرگ مناسب، هر دو نوزاد را در وضعیتی قرار دهید تا علاوه بر راحت بودن نوزادان، شما نیز بتوانید هر دو را به طور مؤثری حمایت کنید. برای کمک به شیردهی مادرانی که نوزادان دوقلو دارند، بالش‌های U شکلی طراحی شده‌اند که بیشتر در روش توپ فوتبالی کاربرد دارند. این وسیله به گونه‌ای قرار می‌گیرد که قعر آن (قسمت گود آن) در جلوی شکم مادر باشد و هر کدام از بازوهای آن در کنار یک پهلوی مادر است. می‌توان هر یک از نوزادان را بر روی بازوها قرار داد و از طرف دیگر توسط دست حمایت کرد. به این ترتیب سر و دهان هر نوزاد زیر یک سینه مادر قرار می‌گیرد.

وضعیت‌های مناسب برای کودکانی که سابقه ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) دارند

لطفا به این وضعیت ها جهت شیردهی با شیشه در کودکانی که سابقه ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) دارند توجه کنید. این وضعیت ها برای این کودکان بسیار مناسب هستند.

وضعیت صحیح غذا دادن به کودکان

به تصویر دقت کنید. هنگام شیردهی باید سر کودک روی بازوی مادر باشد تا کودک در وضعیت مناسبی شیر بخورد.

وضعیت نامناسب غذا دادن به کودکان

به تصویر دقت کنید. در این تصویر وضعیت سر و گردن کودک بسیار نامناسب است و احتمال خفگی و یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) وجود دارد.

وضعیت صحیح نشستن کودک در آغوش مادر جهت غذا دادن

به تصویر دقت کنید، سر و گردن کودک باید در راستای مستقیم باشد و کودک توسط مادر از پشت حمایت شود. این وضعیت کمک می‌کند غذا به راحتی توسط کودک بلعیده شده و احتمال خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) وجود ندارد.

وضعیت نامناسب نشستن کودک در آغوش مادر جهت غذا دادن

به تصویر دقت کنید. وضعیت کودک در آغوش مادر، وضعیت نامناسبی برای غذا دادن است که می‌تواند منجر به خفگی کودک شود.

وضعیت مناسب غذا دادن با قاشق به کودک در حالت نشسته در آغوش مادر

به تصویر دقت کنید. این نحوهی نشستن مادر و توجه به سر و گردن کودک که در راستای مستقیم باشد از مواردی است که به عنوان وضعیت مناسب برای کودک محسوب می‌شود. این وضعیت کمک می‌کند غذا به راحتی توسط کودک بلعیده شده و احتمال خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) وجود ندارد.

وضعیت نامناسب غذا دادن با قاشق به کودک در حالت نشسته در آغوش مادر

به تصویر دقت کنید. وضعیت کودک در آغوش مادر، وضعیت نامناسبی برای غذا دادن با قاشق است که می‌تواند منجر به خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) در کودک شود.

وضعیت مناسب دیگر غذا دادن به کودک با قاشق در حالت نشسته در آغوش مادر

به تصویر دقت کنید. این نحوه ی نشستن مادر و توجه به سر و گردن کودک که در راستای مستقیم باشد از مواردی است که به عنوان وضعیت مناسب برای کودک محسوب می شود. این وضعیت کمک می‌کند غذا به راحتی توسط کودک بلعیده شده و احتمال خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) وجود ندارد.

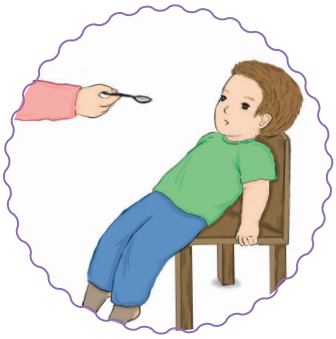
وضعیت نامناسب دیگر برای غذا دادن به کودک با قاشق در حالت نشسته در آغوش مادر

به تصویر دقت کنید. وضعیت کودک در آغوش مادر، وضعیت نامناسبی برای غذا دادن با قاشق است که می تواند منجر به خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) در کودک شود.

وضعیت مناسب غذا دادن به کودک در حالت نشسته پشت میز با قاشق

به تصویر دقت کنید. همان طور که در تصویر میبینید باید کودک دقیقاً پشت میز قرار بگیرد و اگر میز بلند بود زیر پایی برای کودک قرار دهید تا بتواند در شرایطی که سر و گردن کودک در راستای مستقیم است پشت میز بنشیند و با قاشق به او غذا دهید. این وضعیت کمک می‌کند غذا به راحتی توسط کودک بلعیده شده و احتمال خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) وجود ندارد.

وضعیت نامناسب غذا دادن به کودک در حالت نشسته پشت میز با قاشق

به تصویر دقت کنید. وضعیت کودک بر روی صندلی، وضعیت نامناسبی برای غذا دادن با قاشق است. در این وضعیت کودک ثبات لازم برای نشستن بر روی صندلی را ندارد و هر لحظه ممکن است غذا در گلوی کودک بپرد و منجر به خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) در کودک شود.

وضعیت مناسب غذا دادن به کودک در حالت ایستاده با قاشق

به تصویر دقت کنید. اگر بخواهید به کودک در حالت ایستاده غذا دهید باید رو به روی او قرار گیرید تا به اندازه کافی نسبت به وضعیت سر، گردن و دهان کودک آگاه باشید و کودک در این وضعیت مناسب بتواند غذا را به راحتی بلعیده و دچار خفگی نشود.

وضعیت نامناسب غذا دادن به کودک در حالت ایستاده با قاشق

به تصویر دقت کنید. مادر در مقابل کودک قرار نگرفته و بالاتر از سر و گردن کودک قرار دارد و هر لحظه ممکن است غذا در گلوی کودک بپرد و منجر به خفگی یا ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) در کودک شود.

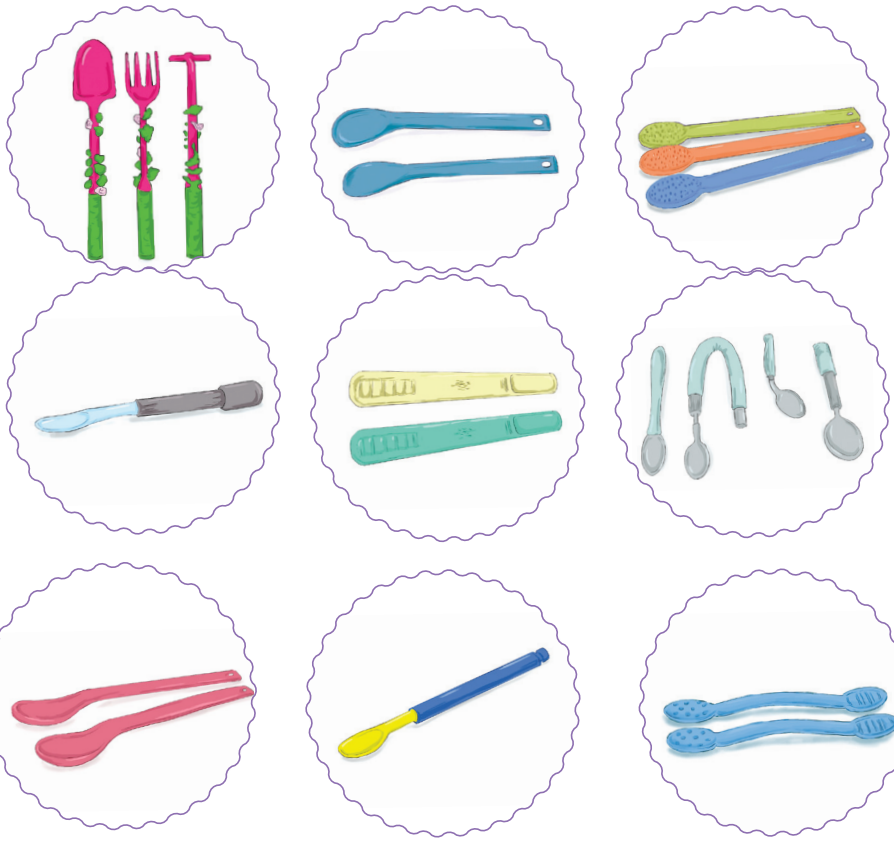

وسایل کمکی جهت تغذیه کودکان

انواع لیوان ها

انواع قاشق ها

قاشـق ها، لیوان ها و ظروف غذایی جهت تغذیه آسـان تر برای کودکان بسـیار کمک‌کننده اسـت. لطفاً به تصاویر دقت کنیـد و در صورت نیاز این لوازم کمکی را برای کودکتان تهیه کنید.

توصیه کلی (۱)

موقع غذا دادن به کودکتان و شیردادن به او به هنگام استفاده از شیشه با دست چانه کودک را حمایت کنید و توجه داشته باشید که کودک در حالت مستقیم و سر و گردن در یک راستا نشسته باشد. این باعث می‌شود که غذا وارد مسیر راه هوایی کودک نشده و از خفگی‌های احتمالی جلوگیری می‌کند.

توصیه کلی (۲)

وضعیت نادرست

توصیه کلی (۳)

وضعیت درست

در کودکانی که سابقه ریفلاکس (بازگشت غذا به دهان) دارند، به وضعیت خوابیدن آنها پس از غذا خوردن حتماً توجه کنید و مطمئن باشید در وضعیت دمر و یا به یک طرف نخوابیده باشند. بهترین وضعیت به پشت خوابیدن کودک است که به باز بودن راه هوایی کودک کمک می‌کند.

فهرست منابع:

1. World Health Organization. International Classification of Functioning, Disability, and Health: Children & Youth Version: ICF-CY. World Health Organization; 2007.
2. McLeod S, Threats TT. The ICF-CY and children with communication disabilities. Int J Speech Lang Pathol. 2008 Jan 1;10(1-2):92-109.
3. Paul R. Language disorders from infancy through adolescence: Assessment & intervention. Elsevier Health Sciences; 2013.
4. Weitzman, E. It takes two to talk: A practical guide for parents of children with language delays, Hanen Centre; Fifth edition, 2017.
5. Owens, RE. language development, an introduction. 5th Ed., Pearson; 2016.
6. Hoff, E. Language Development. Cengage Learning; 2014.
7. Berk, LE. Language Development. (9th Edi.), Pearson; 2013.
8. Keen, D., Meadan, H., Brady, NC., and Halle, JW. Prelinguistic and Minimally Verbal Communicators on the Autism Spectrum, Springer Singapore; 2016.
9. Charlop, MH, Lang, R, and Rispoli, M. Play and Social skills for children with autism spectrum disorder. Springer; 2018.
10. Owens, RE., Farinella, KA. and Metz, DE. Introduction to communication disorders: a lifespan Evidence-based Perspective. Pearson; 2015.
11. Moerk EL. The guided acquisition of first language skills. Greenwood Publishing Group; 2000.
12. Weitzman E, Greenberg J. Learning language and loving it: A guide to promoting children›s social, language, and literacy development in early childhood settings. Hanen Centre; 2002.
13. جلیله وند، ن. رشد گفتار و زبان در کودکان فارسی زبان. تهران: انتشارات دانژه، ۱۳۹۱.
14. کاظمی، ی، قیومی انارکی، ز، کاظمی، ش. پا به پای کودکم در مسیر رشد. اصفهان: ناشر کلام حق با همکاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۱۳۸۷.
15. روندال، ژ، آ. (مؤلف)، داودیان، ا. (مترجم). رشد گفتار در کودک تریزومیک ۲۱ (راهنمای عملی کمک و مداخله تربیتی). تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۳.
16. Rhoades, E.A. Auditory Developmental Scale: 06- Years (A Schedule of Listening, Receptive Language & Auditory Memory Skills). 2011, Available from : https://www.researchgate.net/profile/Ellen_Rhoades/publication/315493731_Auditory_Developmental_Scale_0-6_years_English/data/58d27dbb92851cf4f8f5e750/WEBSITE-Auditory-Dvlpmtal-Scale.doc.
17. صمدی، ژ. تربیت شنوایی کودکان کم شنوا (تولد تا ۳ سالگی). تهران: نشر دانژه، ۱۳۹۱.
18. وامقی، ر، داروئی، ا، جولائی، م، ملایری، س، موللی، گ. مداخله ی زودهنگام در آسیب شنوایی. چاپ دوم، تهران: دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، ۱۳۹۶.
19. جولائی، م، موسوی، ن، زارع پور، س، اشتری، ع، داروئی، ا. برنامه آموزش شنیداری آوا. تهران: اساتید قلم، ۱۳۸۸.
20. Bankson N, Bernthal JE, Flipsen JR. Articulation and phonological disorders speech sound disorders in children. 8th ed., Pearson; 2017.
21. Bleile KM. Manual of articulation and phonological disorders: Infancy through adulthood. Thomson/Delmar Learning; 2004.
22. Bleile KM. The late eight. Plural Publishing; 2017.
23. Bowen C. Children›s speech sound disorders. John Wiley & Sons; 2014.
24. Crystal D. A dictionary of language. University of Chicago Press; 2001.
25. Dodd B, Holm A, Hua Z, Crosbie S. Phonological development: a normative study of British English-speaking children. Clin. Linguist. Phon. 2003 Dec 1;17(8):617-43.
26. Dodd B, McIntosh B. The input processing, cognitive linguistic and oro-motor skills of children with speech difficulty. Int J Speech Lang Pathol. 2008 Jun 1;10(3):169-78.
27. Gangji N, Pascoe M, Smouse M. Swahili speech development: preliminary normative data from typically developing pre-school children in Tanzania. Int J Lang Commun Disord. 2015 Mar;50(2):151-64.
28. Pierrehumbert JB. Phonetic diversity, statistical learning, and acquisition of phonology. Lang Speech. 2003 Jun;46(2-3):115-54.
29. ثمره، ی. آواشناسی زبان فارسی: آواها و ساخت آوایی هجا. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۹۴.
30. ظریفیان، ت، فتوحی، م، شهریاری، م. اختلالات صدای گفتار در کودکان. تهران: نویسه پارسی، ۱۳۹۷.
31. Guitar B. Stuttering: An integrated approach to its nature and treatment. Lippincott Williams & Wilkins; 2014.
32. Guitar, B, & McCauley, R. J. Treatment of Stuttering: Established and Emerging Approaches. Lippincott Williams & Wilkins; 2010.
33. Reilly S, Onslow M, Packman A, Wake M, Bavin EL, Prior M, Eadie P, Cini E, Bolzonello C, Ukoumunne OC. Predicting stuttering onset by the age of 3 years: A prospective, community cohort study. Pediatrics. 2009 Jan 1;123(1):270-7.
34. Sommer M, Koch MA, Paulus W, Weiller C, Büchel C. Disconnection of speech-relevant brain areas in persistent developmental

stuttering. The Lancet. 2002 Aug 3;360(9330):380-3.
35. Ezrati-Vinacour, R., Platzky, R., & Yairi, E. The young child's awareness of stuttering-like disfluency. J Speech Lang Hear Res. 2001; 44(2), 368-380.
36. Farazi M, Sajedi F. Stuttering in children. Speech and Language Pathology. 2014;1(4):62-9.
37. Yairi E, Ambrose NG. Early childhood stuttering for clinicians by clinicians. Pro-ed. USA. Texas. 2004.
38. Goldenberg RL, Gravett MG, Iams J, Papageorghiou AT, Waller SA, Kramer M, et al. The preterm birth syndrome: issues to consider in creating a classification system. Am J Obstet Gynecol. 2012;206(2):113-8.
39. Gyamfi-Bannerman C, Fuchs KM, Young OM, Hoffman MK. Nonspontaneous late preterm birth: etiology and outcomes. Am J Obstet Gynecol. 2011;205(5):456-e1.
40. Muglia LJ, Katz M. The enigma of spontaneous preterm birth. N Engl J Med. 2010;362(6):529-35.
41. Gravett MG, Rubens CE, Nunes TM. Global report on preterm birth and stillbirth (2 of 7): discovery science. BMC Pregnancy Childbirth. 2010;10(1):1-6.
42. Blencowe H, Cousens S, Chou D, Oestergaard M, Say L, Moller A-B, et al. Born too soon: the global epidemiology of 15 million preterm births. Reprod. Health. 2013;10(1):1-4.
43. Jadcherla SR, Shaker R. Esophageal and upper esophageal sphincter motor function in babies. Am. J. Med. 2001;111(8):64-8.
44. Kramer MS, Demissie K, Yang H, Platt RW, Sauvé R, Liston R, et al. The contribution of mild and moderate preterm birth to infant mortality. Jama. 2000;284(7):843-9.
45. Guyer B, Hoyert DL, Martin JA, Ventura SJ, MacDorman MF, Strobino DM. Annual summary of vital statistics—1998. Pediatrics. 1999;104(6):1229-46.
46. Lawn J, Kerber K, Enweronu-Laryea C. 3.6 Million neonatal deaths – what is progressing and what is not? Semin Perinatol. 2010; 34:371-86.
47. Liu L, Johnson HL, Cousens S, Perin J, Scott S, Lawn JE, et al. Global, regional, and national causes of child mortality: an updated systematic analysis for 2010 with time trends since 2000. The Lancet. 2012;379(9832):2151-61.
48. Pourarian S, Vafafar A, Zareh Z. The incidence of prematurity in the Hospital of Shiraz university of medical sciences and health services, 1999. Razi Journal of Medical Sciences. 2002;9(28):19-25.
49. Afrakhteh M, Ebrahimi S, VALAEI N. Prevalence of preterm delivery and its related factors in females referring to Shohada Tajrish Hospital, 199599-. Researcher Bulletin of Medical Sciences 2002; 4(30): 341-344.
50. Lau C, Hurst N. Oral feeding in infants. Current problems in pediatrics. 1999;29(4):105-24.
51. Comrie JD, Helm JM, editors. Common feeding problems in the intensive care nursery: maturation, organization, evaluation, and management strategies. Semin Speech Lang 1997; 18(3): 239-261.
52. Delaney AL, Arvedson JC. Development of swallowing and feeding: prenatal through first year of life. Dev Disabil Res Rev. 2008;14(2):105-17.
53. Rogers B, Arvedson J. Assessment of infant oral sensorimotor and swallowing function. Dev Disabil Res Rev. 2005;11(1):74-82.
54. Arvedson JC, Brodsky L. Pediatric swallowing and feeding: Assessment and management. Cengage Learning; 2002.
55. Logemann JA. The evaluation and treatment of swallowing disorders. Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg. 1998;6(6):395-400.
56. Bosma JF. Evaluation and therapy of impairments of suckle and transitional feeding. J. Neurol. Rehabil. 1990; 4:79-84.
57. Yonesian S, Yadegari F, Soleimani F, Karimlou M. Effect of Beckman oral stimulation program on time to attainment of independent oral feeding in preterm infants in NICU. Journal of Rehabilitation. 2011 Feb 15;11(5):65-72.
58. Warkentin S, Mais LA, De Oliveira MD, Carnell S, de Aguiar Carrazedo Taddei JA. Relationships between parent feeding behaviors and parent and child characteristics in Brazilian preschoolers: A cross-sectional study. BMC public health. 2018 Dec;18(1):1-11.